

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008?

How does the auditor's role in the corporate governance process changed since The Swedish code for corporate governance and The Revised code 2008 were introduced?

Linnéa Guss

Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008?

How does the auditor's role in the corporate governance process changed since The Swedish code for corporate governance and The Revised code 2008 were introduced?

Linnéa Guss

Handledare: Carl-Johan Lagerkvist, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grund C

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi

Kurskod: EX0538

Program/utbildning: Ekonomi- kandidatprogram

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2010

Serienamn: Examensarbete

Nr: 607

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Svensk kod för bolagsstyrning, Reviderad kod 2008, bolagsstyrning, revisor, agentteorin

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Förord

Jag vill börja med att tacka min handledare Carl-Johan Lagerkvist för vägledning under arbetets gång. Jag vill även tacka Ultunabibliotekets personal för hjälp i mitt sökande efter relevanta e-tidskrifter. Vidare vill jag tacka mina opponenter samt min familj för värdefulla synpunkter på arbetet.

Slutligen vill jag rikta ett särskilt tack till de tre respondenterna Eva Blom, Peter Ekberg och Anders Hult vars åsikter och erfarenheter inom området legat till grund för resultatet.

Uppsala maj 2010

Linnéa Guss

Abstract

The new Century started with two of the world's biggest business scandals after the revealing of accounting violation and deception in Enron and Worldcom. The situation got even worse when it turned out that it where the same auditing firm who handled the audit in the two companies. The consequences were global and the trusts of the public in corporate governance and for the professional group of auditors were heavily damages which got governments all over the world to react. The United States was the first country to introduce a legislation called the Sarbanes-Oxley Act. Instead of legislation several countries in Europe choose to develop codes for corporate governances.

In the year of 2002 The Swedish government established a group called Förtroendekommissionen with the purpose to review trust damaging phenomenon in the Swedish business life. Förtroendekommissionen established Kodgruppen which in the year of 2004 composed The Swedish code for corporate governance, The Code, which were introduced to Stockholm stock-market in 2005. The purpose with The Code is to enhance the trust for listed companies in Sweden by developing the corporate governance process in the companies. Three years after the introduction a revision of The Code were done to remove any disadvantages. The Revised code was introduced in June 2008.

The purpose of the thesis is to investigate how the auditor's role in the corporate governance process have changed after The Swedish code for corporate governance and The Revised code were introduced. Another underlying purpose with the thesis is to inspire further research in the area.

The main issue with the thesis is to study how auditor's role in the corporal governance process have changed since The Swedish code for corporal governance and The Revised code 2008 were introduced. The underlying research questions are:

- Why was The Swedish code for corporal governance introduced?
- How did the auditor's role in the corporate governance process looked like before The Code was introduced?
- How does the auditor's role in the corporate governance process changed after the introduction of The Code?
- How does the auditor's role in the corporate governance process changed after the introduction of The Revised code 2008?

The empirical part of the thesis is based on a literature review and case studies were two auditors and a consultant was interviewed. The main conclusion is that The Code and The Revised code 2008 have lead to a widening of the auditors role in the corporate governance process. Further nowadays the demands on auditors are higher since they are expected to be able to help companies to implement The Code.

Sammanfattning

Det nya årtusendet inleddes med två av världens största redovisningsskandaler efter avslöjandena om bokföringsbrott och bedrägerier inom bolagsjättarna Enron och Worldcom. Situationen blev inte bättre av att det senare visade sig vara samma revisionsbolag som skötte granskningen av de båda bolagen. Konsekvenserna av det inträffade blev globala och allmänhetens förtroende för bolagsstyrning samt för yrkesgruppen revisorer sjönk vilket fick världen att agera. Först ut var USA som tillsatte hårdare lagstiftning i form av Sarbanes-Oxley Act. Ett flertal europeiska länder valde istället att utveckla koder för bolagsstyrning.

Den svenska regeringen tillsatte år 2002 en så kallad Förtroendekommission med uppgift att granska företeelser som riskerar skada förtroendet inom det svenska näringslivet. Förtroendekommissionen tillsatte i sin tur Kodgruppen som år 2004 utarbetade förslaget Svensk kod för bolagsstyrning, kallad Koden, vilken infördes i dåvarande Stockholmsbörsens noteringskrav år 2005. Syftet med Koden är att förstärka förtroendet för svenska börsbolag genom att utveckla bolagsstyrningen i en positiv riktning. Efter tre års tillämpning genomfördes en revidering av Koden med syftet att ta bort olägenheter och svagheter. Den reviderade koden trädde i kraft i juni 2008.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008. Resultatet av studien riktar sig till den intresserade allmänheten som i och med sitt ökade aktiesparande bör vara intresserade av hur kontrollorganets, det vill säga revisornas, roll förändrats efter Kodens införande.

Ett underliggande syfte är att inspirera till fortsatt forskning inom området vilket gör att resultatet även riktar sig till studenter som läser förslagsvis företagsekonomi på universitetsnivå. Uppsatsens huvudfrågeställning är följande:

Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och har denna roll ändrats ytterligare i och med införandet av Reviderad kod 2008?

För att göra arbetet mer hanterbart togs även följande fyra underliggande forskningsfrågor fram:

- Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?
- Hur såg revisorers roll ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?
- Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Koden?
- Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

Det empiriska materialet baseras på en litteraturgenomgång samt fallstudier där två revisorer och en konsult med revisorererfarenhet intervjuats. Slutsatsen av studien är att införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och revideringen av denna inneburit att revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen breddats. Detta i och med att det numera ställs högre krav på deras kunskap och kompetens inom området samt att de ska kunna hjälpa företag implementera Koden.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 PROBLEM	2
1.3 SYFTE.....	3
1.4 AVGRÄNSNING.....	3
2 METOD	5
2.1 VAL AV UNDERSÖKNINGSMETOD	5
2.2 LITTERATURGENOMGÅNG: SEKUNDÄRDATA	6
2.2.1 Val av bibliotekskataloger och e-tidskriftsarkiv.....	6
2.2.2 Reliabilitet och validitet	7
2.3 FALLSTUDIER: PRIMÄRDATA.....	8
2.3.1 Val av respondenter	8
2.3.2 Intervjuteknik	9
2.3.3 Reliabilitet och validitet	9
2.4 ANALYSMETOD	10
2.5 UPPSATSDISPOSITION	10
3 SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING.....	11
3.1 SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING, DEN URSPRUNGLIGA KODEN	11
3.1.1 Syfte.....	11
3.1.2 Innehåll och form	12
3.1.3 Följa eller förklara.....	12
3.2 REVIDERAD KOD 2008	12
3.3 DEN SVENSKA MODELLEN FÖR BOLAGSSTYRNING	13
3.3.1 Ägarna och bolagsstämman.....	13
3.3.2 Styrelsen och den verkställande direktören.....	14
3.3.3 Revisorerna	14
4 TEORI.....	15
4.1 AGENTTEORIN.....	15
4.1.1 Agent/principal- relationen.....	15
4.1.2 Revisorers roll i agent/principal- relationen.....	16
4.1.3 Agentkostnader.....	16
4.1.4 Asymmetrisk information	17
4.1.5 Moral hazard.....	17
5 EMPIRI.....	18
5.1 VARFÖR INFÖRDES EN SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING?	18
5.2 HUR SÅG REVISORERS ROLL UT I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN INNAN KODEN INFÖRDES?	19
5.3 HUR HAR REVISORERS ROLL I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN ÄNDRATS EFTER INFÖRANDET AV KODEN? ..	19
5.3.1 Revisionsutskott.....	20
5.3.2 Finansiell rapportering och intern kontroll	20
5.3.3 Relationen till styrelse och företagsledning	22
5.4 HUR HAR REVISORERNS ROLL I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN ÄNDRATS EFTER INFÖRANDET AV REVIDERAD KOD 2008?	22
5.5 SAMMANFATTNING AV RESPONDENTERNAS SVAR.....	24
6 ANALYS OCH DISKUSSION.....	25
6.1 VARFÖR INFÖRDES EN SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING?	25
6.2 HUR SÅG REVISORERS ROLL UT I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN INNAN KODEN INFÖRDES?	25
6.3 HUR HAR REVISORERS ROLL I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN ÄNDRATS EFTER INFÖRANDET AV KODEN? ..	25
6.4 HUR HAR REVISORERS ROLL I BOLAGSSTYRNINGSPROCESSEN ÄNDRATS EFTER INFÖRANDET AV REVIDERAD KOD 2008?	27
7 SLUTSATSER.....	28
KÄLLFÖRTECKNING	30

<i>Litteratur och publikationer</i>	30
<i>Offentliga tryck</i>	31
<i>Internet</i>	31
<i>Personliga meddelanden</i>	31

BILAGOR

1: Intervjufrågor

1 Inledning

Inledningskapitlet börjar med en presentation av problembakgrunden följt av problemet vilket inkluderar uppsatsens huvudfrågeställning samt de underliggande forskningsfrågorna. Därefter beskrivs syftet med uppsatsen. Kapitlet avslutas med en presentation av avgränsningarna.

1.1 Problembakgrund

2000-talet inleddes med två av världens största redovisningsskandaler (Hammarskiöld & Hein, 2004). När världens då sjunde största företag Enron och näst största telekomföretag Worldcom gick i konkurs fick det stora globala konsekvenser. De båda företagen hade gjort sig skyldiga till bland annat bokföringsbrott och en rad bedrägerier. Enron hade bland annat under flera år varit inblandat i ett flertal ifrågasatta affärer. I augusti år 2001 avgick företagets VD Jeffery Skilling (Brinkmann & Sims, 2003). Skillings sålde i samband med sin avgång sina privata aktier i företaget till ett värde av 66 miljoner dollar. Två månader senare avslöjades en rad tunga bedrägerier och skandalen var ett faktum. Många av Enrons anställda, som länge uppmuntrats göra stora investeringar i företaget, såg både sina arbeten och besparingar gå förlorade då värdet på Enronaktien fullständigt kollapsade. Enronskandalen innebar även slutet för revisionsbolaget Arthur Andersen (Wallerstedt, 2009). Andersen var vid tillfället ett av världens fem största revisionsbolag och det bolag som tjänade stora pengar på att sköta revisionsarbetet i Enron. Situationen blev inte bättre då det senare visade sig att Andersen även var anlitate för att sköta granskningen av Worldcom.

I USA hade det under en längre tid pågått en bolagsstyrningsdebatt och frågor kring bland annat styrelsens ansvar och roll samt revisorers oberoende hade diskuterats (Hammarskiöld & Hein, 2004). Som ett resultat av de två stora bolagsskandalerna införde USA på rekordtid hårdare lagstiftning i form av den så kallade Sarbanes-Oxley Act, förkortad SOX. Syftet var att snabbt återfå allmänhetens förtroende för börsnoterade bolag. I Europa valde istället ett flertal länder att utveckla koder för bolagsstyrning (SOU 2004:47).

Även Sverige har fått uppleva sin beskärda del av företagsskandaler. Den så kallade Trustorhärvan och Skandiaaffären är två exempel som fått stor medial uppmärksamhet och lett till att allmänhetens förtroende för näringslivet sjunkit (Hammarskiöld & Hein, 2004). Detta, tillsammans med ökade internationella påtryckningar rörande frågor angående bolagsstyrning, fick den svenska regeringen att reagera. Efter ett regeringsbeslut år 2002 tillsattes Förtroendekommissionen (SOU 2004:47). Kommissionen fick i uppdrag att granska företeelser som riskerar att skada förtroendet inom svenskt näringsliv. Förtroendekommissionen tillsatte i sin tur, i samarbete med näringslivsorganisationer, Kodgruppen som år 2004 utarbetade förslaget Svensk kod för bolagsstyrning, även kallad Koden (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 1). Koden infördes år 2005 i dåvarande Stockholmsbörsens noteringskrav.

Kodens främsta syfte är att förstärka förtroendet för svenska börsbolag (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Detta ska ske genom att utveckla bolagsstyrningen i bolagen på ett positivt sätt. Koden är självreglerande och anger en norm för god bolagsstyrning och blir därmed ett komplement till gällande lagstiftning och övriga regler. I Sverige utgör Aktiebolagslagen, förkortad ABL, grunden för bolagsstyrning (SOU:2004:47). Ett antal regler och riktlinjer i Koden innebär dock i flera fall en ambitionshöjning jämfört med vad som

föreskrivs i ABL vilket är en viktig fördel med självreglering i jämförelse med lagstiftning. (Hammarskiöld & Hein, 2004). Utgångspunkten för självreglering är att det är bolagen själva som måste bygga upp allmänhetens förtroende för bolagsstyrning. Kodens självreglerande bygger på frivillighet vilket är en annan skillnad jämfört med Sarbanes-Oxley Act, vilken bygger på tvingande regler med hårda påföljder (Hammarskiöld & Hein, 2004). En ytterligare fördel med självreglering är att normgivningen är lättare att uppdatera och anpassa, tillskillnad från lagstiftning. Detta bör främja innovationskraften på regleringsområdet (Bergström & Samuelsson, 2004). Dock kräver självreglering en mer intensiv övervakning för att säkerställa att nya aktörer inte hindras tillträde till olika marknadssegment.

År 2007 genomfördes en större översyn av Koden med syftet att ta bort olägenheter och svagheter som framkommit vid tillämpningen (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 1). I februari år 2008 presenterades förslag till en reviderad kod, Reviderad kod 2008. I juni samma år blev den reviderande koden gällande för alla svenska bolag med aktier, som på en svensk reglerad marknad, är upptagna till handel.

1.2 Problem

Bolagsstyrning syftar till att styra bolag så att ägarnas krav på avkastning på det investerade kapitalet uppfylls vilket i sin tur leder till samhällsekonomisk effektivitet och tillväxt (SOU 2004:46). Nyckeln till att överhuvudtaget överleva som företag handlar om att ha allmänhetens förtroende (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Befintliga och även potentiella investerare måste kunna förlita sig på att bolaget de investerar i sköts på ett, utifrån aktieägarnas perspektiv, så effektivt sätt som möjligt.

Den i USA stiftade Sarbanes-Oxley Act, är en genomgripande och omfattande lag som syftar till att skydda investerare genom att kvalitetssäkra all finansiell information från företaget (Sevenius, 2007). Det har även inrättats en revisorsnämnd i USA som bland annat har i uppgift att arbeta fram standarder för god revisorsed (Wallerstedt, 2009). I Europa gick dock utvecklingen åt ett annat håll. För att säkerställa att företagsledningarna agerar utifrån aktieägarnas intresse har istället bolagsstyrelsernas agerande och revisorernas arbete varit de centrala och viktigaste kontrollmekanismerna.

I Sverige sammanställde Förtroendekommissionen ett antal framträdande aktiviteter som riskerar att skada förtroendet för näringslivet (SOU 2004:47). En av dessa förtroendeskadliga företeelser är oklara roll- och ansvarsgränser som bland annat inkluderar revisorers konsultroll. Revisorers konsultarbeten och intäkterna kopplade till dessa har lett till kritik och kraftig debatt i media (Artsberg, 2005). Flera av de världsledande revisionsbolagen var under mitten av 1990-talet även världens största konsultfirmor. Artsberg (2005) beskriver hur revisorer själva anser att det främsta kännetecknet på deras profession är etikregler där oberoendet är det allra viktigaste. I SOU 2004:46 beskrivs revisorns arbetsuppgift som följande:

”Bolagets revisor skall granska räkenskaperna och styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i den utsträckning som följer av god revisionsred.”

Redovisningsskandaler som till exempel Enron har haft stor påverkan på revisionsbolag världen över och deras roll har starkt kritiserats (Hammarskiöld & Hein, 2004). Förtroendet för revisorer sjönk i takt med avslöjandena om redovisningsfusk och bedrägerier och deras oberoende har starkt ifrågasatts (www, Affärsvärlden, 2010).

I USA och Storbritannien har revisorers oberoende stärkts i och med att det bestämmande inflytandet över revisorsvalet tilldelats revisionsutskottet (SOU 2004:47). I Sverige är det istället valberedningen uppgift att föreslå revisor inför bolagsstämman. Detta då revisionsutskottet i Sverige är en del av bolagets styrelse och då svenska revisorer bland annat har till uppgift att granska styrelsens förvaltning skulle det blir högst otillfredsställande att de som granskas utser den som ska sköta granskningen. Revisionsutskottet kan dock med fördel användas som verktyg för utvärdering av revisionen och vid förberedelse för val av revisor.

I början av detta avsnitt nämndes att nyckeln till ett bolags överlevnad är att ha allmänhetens och speciellt aktieägarnas förtroende. Därmed blir det av största vikt för ett bolag att ha ett trovärdigt och oberoende kontrollorgan, det vill säga revisor, som granskar bolagsstyrningsprocessen. Utifrån detta formulerades följande huvudfrågeställningen för studien:

Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats i och med införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008?

För att göra arbetet mer hanterbart togs följande fyra underliggande forskningsfrågor fram:

- Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?
- Hur såg revisorers roll ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?
- Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Koden?
- Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008. Resultatet av studien riktar sig till den intresserade allmänheten som i och med sitt ökade aktiesparande bör vara intresserade av hur kontrollorganets, det vill säga revisorns, roll förändrats efter Kodens införande.

Ett underliggande syfte är att inspirera till fortsatt forskning inom området vilket gör att resultatet även riktar sig till studenter som läser förslagsvis företagsekonomi på universitetsnivå.

1.4 Avgränsning

Revisorer har ett flertal arbetsuppgifter och arbetar med företag i såväl olika storleksklasser som branscher. Studien syftar till att undersöka hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats i och med införandet av Svensk kod för bolagsstyrning (Koden) och Reviderad kod 2008. Detta innebär att endast revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen i företag som tillämpar Koden undersökts.

Svensk kod för bolagsstyrning samt Reviderad kod 2008 innehåller en mängd riktlinjer och normer för svenska börsnoterade företag. I denna uppsats ligger dock fokus på de delar av Koden samt Reviderad kod 2008 som direkt berör revisorns roll i bolagsstyrningsprocessen. För att minska komplexiteten i studien har inte några undersökningar av revisionslagen gjorts angående revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen.

Den första februari år 2010 trädde den senaste versionen av Svensk kod för bolagsstyrning, Reviderad kod 2010, i kraft (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 2). Den tidigare koden, Reviderad kod 2008, kommer dock att gälla parallellt med den nya koden under en övergångsperiod. Denna studie har endast undersökt hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats i och med införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008. Detta då Reviderad kod 2010 är så pass ny och därmed inte helt har integrerats på arbetsmarknaden under detta arbete.

Inom bolagsstyrningsområdet finns ett flertal centrala teorier. Efter undersökning av området samt i samråd med handledaren avgränsades den teoretiska referensramen till agentteorin. Denna teori inkluderar asymmetrisk information och moral hazard.

Uppsatsens empirikapitel baseras på litteratur- samt fallstudier. Då arbetet med uppsatsen hade tid som en begränsande faktor avgränsades litteraturstudien till att endast de böcker som fanns tillgängliga via något av Uppsalas olika Universitetsbibliotek användes. Litteraturen kompletterades dock med vetenskapliga artiklar från Ultunabibliotekets databaser, material från Internet samt andra uppsatser inom området. Vid fallstudierna kontaktades endast de fyra största revisionsbolagen i Sverige då det främst är dessa bolag som arbetar med börsnoterade bolag som tillämpar Koden. Endast respondenter med erfarenhet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008 intervjuades.

2 Metod

Metodkapitlet beskriver de metoder som använts i studien. Kapitlet inleds med en presentation av val av undersökningsmetod. Därefter följer en beskrivning av metod för litteraturgenomgången följt av metod vid fallstudierna. Efter detta presenteras uppsatsens analysmetod. Kapitlet avslutas med en uppsatsdisposition.

2.1 Val av undersökningsmetod

Det empiriska materialet baseras på en litteraturgenomgång samt fallstudier där två revisorer och en konsult med revisorererfarenhet intervjuats. I problembavsnittet presenterades de underliggande forskningsfrågorna som avser besvara uppsatsens syfte och huvudfrågeställning. Nedan följer en beskrivning av undersökningsmetod för respektive forskningsfråga.

Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?

För att besvara denna frågeställning har främst en litteraturstudie genomförts. Detta för att orsakerna till att Koden infördes är relativt komplexa och det går inte endast att besvara frågan med att det skedde ett flertal uppmärksammade bolagsskandaler, även om detta visade sig vara en bidragande faktor.

Hur såg revisorsrollen ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?

Vid metodvalet för denna frågeställning föll valet på fallstudier. Detta då det är enklast att gå direkt till revisorerna och be dem beskriva sin roll innan införandet av Koden. Dock visade det sig att frågan oftast besvarades med att de beskrev hur Koden förändrat deras yrkesroll vilket gjorde det problematiskt att nå ett fullständigt svar på denna fråga.

Hur har revisorsrollen ändrats efter införandet av Koden?

Resultaten baseras på fallstudier där två revisorer och en konsult med revisorererfarenhet intervjuats med en öppen intervjuteknik. Detta då det ansågs nödvändigt att gå direkt till källan för att erhålla ett trovärdigt resultat. Dock har resultatet jämförts med resultatet från en liknande publicerad studie inom området för att stärka trovärdigheten i resultatet.

Hur har revisorsrollen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

Även vid denna frågeställning är resultatet baserat på fallstudier. Dock har dessa kompletterats med litteraturstudier och då har främst den jämförelse Kollegiet för svensk bolagsstyrning gjorde mellan Koden och Reviderad kod 2008 använts. I denna jämförelse har fokus legat på de avsnitt som direkt berör revisorns roll i bolagsstyrningsprocessen.

Vid en undersökning finns det möjlighet att tillämpa antingen en kvalitativ undersökningsmetod eller en kvantitativ metod. Enligt Svenning (2000) är en kvalitativ undersökning mer exemplifierande än generaliserande vilket överrensstämmer bättre med uppsatsens syfte. Nedan följer en beskrivning över metod för litteraturgenomgången respektive fallstudien.

2.2 Litteraturgenomgång: Sekundärdata

Uppsatsen baseras främst på en litteraturgenomgång vilken i sin tur baseras på litteratur, Statens offentliga utredningar (SOU), Kollegiets hemsida samt artiklar från akademiska tidsskrifter. För att säkerhetsställa att de mest relevanta källor som finns tillgängliga inom ämnet täckts har litteraturgenomgången skett genom tre steg.

Det första steget var att samla in bakgrundsfakta till inledningskapitlet. Informationen är inhämtad från ett antal vetenskapliga artiklar samt States offentliga utredningar (SOU). Steg två var att identifiera teorier. De teorier som ligger bakom bolagsstyrningen är bland annat företagsteorier, intressentmodellen samt agentteorin (Sevenius, 2007, sid. 73) Efter granskning av ett flertal uppsatser som finns tillgängliga via Internet och som behandlar Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008 samt efter verifiering av handledaren föll valet på agentteorin, en teori som förekommer frekvent i ekonomisk litteratur, vilken inkluderar asymmetrisk information samt moral hazard. Därefter har sökning efter relevant teorilitteratur skett med hjälp av de två stora bibliotekskatalogerna, LUKAS och DISA. I avsnitt 2.2.1 ges ut mer utförlig förklaring till valet av dessa bibliotekskataloger.

Steg tre i litteraturgenomgången var att samla in det empiriska materialet som ska besvara uppsatsens syfte, huvudfrågeställning samt de underliggande forskningsfrågorna. Valet föll på SOU, material från Kollegiet för svensk bolagsstyrning samt Sevenius (2007) och Svernlöv (2008) som efter undersökning visade sig vara centrala böcker inom ämnet. Det visade sig efter undersökning att en snarlik studie genomförts av två studenter vid Örebro universitet, publicerad i januari år 2009. Lindstöm & Wandland (2009) har i sin studie intervjuat sex revisorer för att undersöka hur Svensk kod för bolagsstyrning påverkat revisorer. Av den anledningen ansågs det nödvändigt att lyfta fram vad de kommit fram till samt jämföra resultatet från deras studie med resultatet från denna studie. Detta har gjort i uppsatsens empirikapitel samt i analys och diskussionskapitlet.

Slutligen har ett antal andra uppsatser på såväl C- som D-nivå som behandlar Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008 används i sökandet efter relevant information och relevanta källor. Då det varit svårt att systematiskt hinna gå igenom all information som finns på området har dessa uppsatser bidragit med värdefull hjälp. De har gjort det möjligt att bättre täcka uppsatsämnet samt ökat sannolikheten att inga viktiga källor förbisetts.

2.2.1 Val av bibliotekskataloger och e-tidskriftsarkiv

Den främsta informationen är hämtad från litteratur samt Statens offentliga utredningar, SOU. Vid sökning efter lämplig litteratur har de två stora bibliotekskatalogerna LUKAS och DISA använts. Dessa innehåller uppgifter från Uppsalas samtliga Universitetsbibliotek vilket effektiviserat litteratursökningen och ökat sannolikheten att viktig litteratur inte förbisetts. Från dessa bibliotekskataloger har den mesta teorilitteraturen hämtats.

Då stora delar av uppsatsen baseras på SOU samt fallstudier har behovet av en större artikelsökning inte ansetts nödvändig. Dock har litteraturen på några ställen kompletterats med artiklar från Ultunabibliotekets e-tidskriftsarkiv. Vid valet av lämpliga e-tidskriftsarkiv till artikelsökningen samt sökord var bibliotekspersonalen till stor hjälp. Utifrån uppsatsämnet rekommenderades följande e-tidskriftsarkiv: Springerlink, JStor och Emerald. I tabell 1 nedan ges en översiktlig bild av de e-tidskriftsarkiv som använts samt vilka sökorden varit. Tabellen

inkluderar antalet träffar samt inom parentes anges hur många av dessa artiklar som använts i uppsatsen.

Tabell 1: Översikt av de e-tidskriftsarkiv som använts, sökord, antal träffar samt urval.

	SpringerLink	JStor	Emerald
"Enron" AND "ethics" AND "organizational culture"	139 (2)	127 (2 ¹)	53 (0)
"Agency theory" AND "internal audit" AND "auditor*"	14 (0)	13 (0)	24 (1)

Tidsintervallet för artiklarna sattes på år 2000-2010. Detta på grund av att en stor orsak till att Svensk kod för bolagsstyrning infördes var de stora bolagsskandaler som skedde i början av 2000-talet. Dessutom har studien för avsikt att vara aktuell för att skapa ett intresse för vidare läsning samt fortsatt forskning inom området. Ejvegård (2009) skriver att det i allmänhet är bäst att använda sig av nyare källor då dessa bör innehålla mer fakta kring ämnet samt de senaste "rönen". Dessutom bör en seriös författare ha inkluderat viktig fakta som publicerats tidigare. Efter en snabb genomgång av artiklarnas sammanfattningar visade sig ett flertal inte vara relevanta för denna uppsats vilket gjorde att antalet kraftigt reducerades till tre artiklar. Därefter kompletterades de utvalda artiklarna med artiklar som använts frekvent i andra arbeten inom detta område.

2.2.2 Reliabilitet och validitet

Det är viktigt att tillförlitligheten hos de källor som använts övervägs (Ejvegård, 2009) Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008 är relativt nya regelverk vilket medför att den litteratur som finns inom området är aktuell. Dock innebär det samtidigt att det saknas en bredd på litteraturen. Den litteratur som främst använts är Statens offentliga utredningar (SOU), vetenskapliga artiklar samt ett antal böcker inom ämnet. Att använda ett flertal källor för att samla in data bör stärka validiteten. För att säkerhetsställa trovärdigheten i de artiklar som använts har endast rekommenderade e-tidskriftsarkiv använts.

Angående teorivalet beskriver Sevenius (2007) hur agentteorin är en central teori bakom bolagsstyrning. Dessutom verifierades teorivalet av handledaren för att säkerställa reliabiliteten. Agentteorin har även använts flitigt i andra uppsatser inom ämnet Svensk kod för bolagsstyrning.

Förutom Lindström & Wandlands (2009) studie har inga andra C- eller D-uppsatser använts som direkt källa för att referera till en tredje part. Då information i andra uppsatser visat sig relevant även i denna studie har informationens ursprung sökts upp via referenserna. Detta för att minimera att informationen förvrängts eller misstolkats. Enligt Ejvegård (2009) är det generellt sett bättre att använda primärkällor än sekundärkällor då det minskar risken att förvanskning uppstår när något är taget ur sitt rätta sammanhang.

Det finns dock alltid en risk att viktiga källor förbisetts. För att minska denna risk har referenslistor i andra uppsatser inom ämnet undersökts. Dessutom har litteraturstudierna kompletterats med fallstudier för att säkerställa att inga större avvikelser i resultatet finns.

1 Observera att dessa två artiklar är samma som de som erhöles via SpringerLink.

2.3 Fallstudier: Primärdata

Syftet med fallstudier är att ta del av en liten del av ett större förlopp (Ejvegård, 2009). Det stora förloppet är ofta en samling av flera händelser vilket innebär att fallbeskrivningen blir ett exempel ur denna mångfald. Detta innebär att inga generella slutsatser kan dras från ett enskilt fall. Värdet kommer först när det är flera indicier som pekat åt samma håll. Av denna anledning har uppsatsens empirikapitel undersökt huvudfrågeställningen samt de underliggande forskningsfrågorna via både fallstudier och litteraturstudier. Fallstudierna är baserade på kvalitativa intervjuer då kvantitativa intervjuer inte ansågs nödvändigt för att nå syftet med uppsatsen.

Ejvegård (2009) beskriver hur intervjuer och enkäter kan användas i forskningssammanhang när åsikter, uppfattningar, kunskaper och tyckanden ska samlas in hos en population. Vidare menar Ejvegård att intervjuer och enkäter blir allt vanligare vid insamling av uppgifter till en uppsats eller ett examensarbete. Problemet med detta tillvägagångssätt är att det vid ett fåtal fallstudier blir svårt att dra generella slutsatser. Då uppsatsen inte syftar till att generalisera är det inte kvantiteten intervjuer som är av största vikt utan kvaliteten på dessa. Nedan följer en beskrivning av hur urvalet gick till samt hur intervjuerna genomförts. Därefter beskrivs fallstudiernas reliabilitet och validitet.

2.3.1 Val av respondenter

Målsättningen vid val av respondenter var att minst en revisor från vart och ett av de fyra största revisionsbolagen i Sverige skulle delta i en intervju². En målsättning som tyvärr inte gick att nå fram till. Orsakerna till detta är flera. Bland annat tog det förberedande arbetet längre tid än väntat då det krävdes ett grundligt förarbete för att kunna utforma samt genomföra intervjuerna. Att hitta företagsrepresentanter som hade tid för en intervju visade sig även det ta längre tid än väntat. Totalt skickades cirka 20 e-postförfrågningar ut till personer som arbetar på relevant position på något av de större revisionsbolagen inom främst Stockholmregionen. Detta för att det efter undersökning visade sig endast vara de stora bolagen samt deras kontor i främst Stockholm som har personal vilka arbetar med större börsnoterade bolag som tillämpar Koden. De som kontaktades fick en kort presentation av uppsatsområdet, studiens syfte samt frågeställning vilket enligt Svenning (2000) är ett bra tillvägagångssätt för en första kontakt med företaget. I e-postmeddelandet fick företagsrepresentanten möjlighet att, utifrån en kravspecifikation, välja ut en till tre personer på företaget som kunde tänkas ha möjlighet att delta i en intervju. Kravet var att respondenterna skulle ha erfarenhet av att arbeta som revisor dels innan införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och dels efter att Koden och Reviderad kod 2008 införts.

Förfrågningarna resulterade i tre intervjuer, två respondenter från Deloitte och en från PricewaterhouseCoopers. Detta är något som läsaren bör ha i åtanke då det innebär att informationen inte kan ses som generaliserande utan istället visar på tendenser och uppfattningar. Av de tre respondenterna arbetar två som auktoriserade revisorer och den tredje som konsult med revisorererfarenhet. Anledningen till att kravet på att den tillfrågade ska arbeta som revisor frångicks vid den tredje intervjun var att respondenten har stor erfarenhet av att arbeta med Koden samt är väl insatt i revisionsbranschen vilket innebar att värdefull information kunde inhämtas.

² PricewaterhouseCoopers, Deloitte, KPMG och Ernst & Young är de fyra största revisionsbolagen i Sverige och brukar benämnas "The big four" (Artsberg, 2005, sid. 121).

2.3.2 Intervjuteknik

Innan intervjutillfället skickades frågorna ut till respondenterna så att de skulle hinna förbereda sig. I bilaga 1 finns en sammanställning över de frågor som ställdes under intervjuerna. Under den tredje intervjun reviderades dock frågorna något då respondenten inte arbetar som revisor utan som konsult. En intervju genomfördes på respondentens arbetsplats medan övriga två genomfördes via telefon. Två av intervjuerna spelades in via en mobiltelefon vilket Ejvegård (2009) anser är ett bra tillvägagångssätt då det innebär att forskaren efteråt i lugn och ro kan gå igenom intervjun för att sälla ut det material som anses lämpligt. Ejvegård poängterar dock att inspelningen kan vara hämmande för en del personer. Denna synpunkt har uppmärksammats i denna studie och samtliga respondenter har innan varje intervju fått möjlighet att avstå från inspelning, vilket en av de intervjuade valde att göra.

2.3.3 Reliabilitet och validitet

Det är viktigt att poängtera att fallstudien bygger på respondenternas personliga åsikter och erfarenheter vilket innebär att det inte gick att dra några generella slutsatser från resultatet. Detta var dock inte heller målet med denna studie utan resultatet skulle istället urskilja tendenser och uppfattningar, snarare än att generalisera. Endast erfarna respondenter intervjuades för att stärka trovärdighet och tillförlitlighet i informationen. För att höja validiteten och reliabilitet i resultatet från fallstudierna bör datainsamlingen, enligt Yin (2003, sid. 97-105) genomföras enligt följande tre principer:

1. Använd flera källor
2. Skapa en databas för fallstudien
3. Bibehåll en beviskedja

Informationen bör alltså, enligt den första principen, inhämtas från ett flertal källor för att stärka validiteten i resultatet (Yin, 2003). Vid de flesta undersökningar är det dock inte möjligt att undersöka en hel population vilket innebär att ett urval måste göras. Detta medför i sin tur att reliabiliteten i resultatet kan ifrågasättas. Ett stort urval är oftast mer tillförlitligt än ett mindre. I denna studie har information inhämtats från tre respondenter och efter att ha gått igenom resultatet visade det sig att samtliga respondenter i stort sett hade liknande svar på de frågor som ställdes vilket bör öka validiteten. Dessutom har fallstudierna kompletterats med litteraturstudier. Svagheten i intervjutekniken kan ligga i det faktum att två av intervjuerna genomfördes via telefon. Detta tillvägagångssätt erbjuder inte samma validitet och närhet som en personlig intervju (Yin, 2003). Dock granskades intervjufrågorna noggrant i förväg och godkändes därefter av handledaren. Samtliga frågor är öppna och under intervjuerna frångicks en strikt ordningsföljd för att fånga in så mycket information som möjligt samt minska risken att styra respondenterna alltför mycket. Delar av resultatet har även jämförts med resultatet från en liknande studie i ämnet vilket bör stärka trovärdigheten i resultatet.

För att höja reliabiliteten bör den insamlade informationen, enligt princip två, dokumenteras samt organiseras (Yin, 2003). Direkt efter intervjutillfället sammanställdes intervjun med hjälp av inspelningen och/eller de minnesanteckningar som gjorts. Därefter skickades sammanställningen, via e-post, till respondenten så att denne fick möjlighet att gå igenom sina svar, ge eventuella synpunkter samt godkänna att materialet används i uppsatsen. Ejvegård (2009) beskriver hur detta tillvägagångssätt minskar risken för att den som intervjuat missförstått respondenten.

Samtidigt finns det en risk att respondenten ändrar sig och väljer att uttala sig på ett annat sätt. Samtliga respondenter fick möjlighet till anonymitet i uppsatsen, en möjlighet samtliga avstod från.

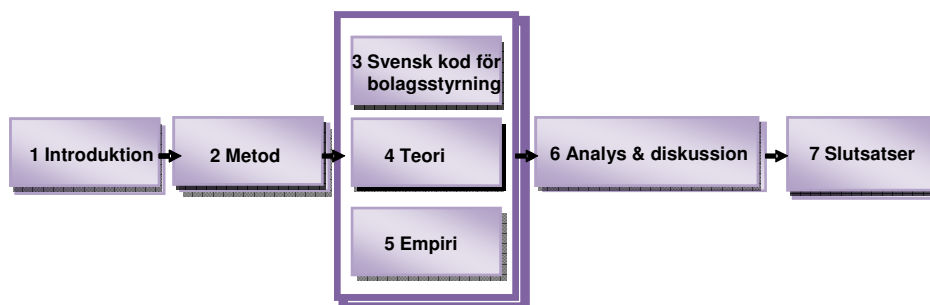
För att bibehålla beviskedjan, som enligt Yin (2003) är den tredje principen för datainsamling vid fallstudier, samt göra det lättare för läsaren att följa beviskedjan har empirikapitlet samt analys och diskussionskapitlet strukturerats upp efter de fyra underliggande forskningsfrågorna som presenterades i problemet. Detta underlättar förhoppningsvis för läsaren att ta till sig resultatet samt kontrollera slutsatserna.

2.4 Analysmetod

Efter att all data samlats in har den analyserats och diskuterats utifrån de fyra underliggande forskningsfrågorna. För att höja kvalitén har endast den mest relevanta informationen plockats ut och analyserats. Validiteten har stärkts genom att delar av resultatet från denna studie jämförts med resultatet från en liknande studie genomförd av Lindstöm & Wandland (2009). Den kvalitativa analysen är känsligare för subtila variationer och nyanser än den kvantitativa (Svenning, 2000). Det är dock denna känslighet som kan vara den kvalitativa analysens viktigaste bidrag till samhällsvetenskaperna då den öppnar upp för vidare forskning och ger nya infallsvinklar på redan kända fenomen. I analysen har empirin jämförts med den teoretiska referensramen. I diskussionen har vissa delar av Lindstöms & Wandlands (2009) resultat jämförts med en del av resultatet i denna studie. Därefter har resultatet sammanställts i en slutsats vilken inkluderar förslag till vidare forskning.

2.5 Uppsatsdisposition

Uppsatsdispositionen illustreras i figur 1 nedan och syftar till att ge läsaren en översiktlig bild av uppsatsens struktur. I kapitel 1 introduceras läsaren för uppsatsämnet genom en problembakgrund, presentation av problemet, syftet samt avgränsningarna. Kapitel 2 beskriver metodvalet vilket inkluderar metod vid litteraturgenomgången samt vid fallstudierna. I det tredje kapitlet bekantas läsaren med Svensk kod för bolagsstyrning, Reviderad kod 2008 samt Den svenska modellen för bolagsstyrning. Kapitel 4 skildrar uppsatsens teoretiska referensram följt av kapitel 5 som presenterar empirin. I kapitel 6 analyseras och diskuteras empirin utifrån teorin. Delar av resultatet jämförs därefter kort med resultatet från en likande studie inom ämnet. I det sista kapitlet, kapitel 7 ges en sammanfattning av de slutsatser studien kommit fram till. Kapitlet avslutas med förslag till vidare forskning.

Figur 1. Illustration av hur uppsatsen är disponerad (Egen bearbetning).

3 Svensk kod för bolagsstyrning

Målsättningen med kapitlet är att ge läsaren en översiktlig bild av Svensk kod för bolagsstyrning, Reviderad kod 2008 samt Den svenska modellen för bolagsstyrning. Detta för att läsaren lättare ska kunna ta till sig resultatet från studien. Bakomliggande orsaker och drivkrafter till att Sverige valde att införa en kod för bolagsstyrning behandlas i kapitel 5.

3.1 Svensk kod för bolagsstyrning, den ursprungliga koden

Efter ett regeringsbeslut år 2002 tillkallades Förtroendekommissionen (SOU 2004:47). Förtroendekommissionen bildade därefter, i samarbete med ett flertal näringslivsorganisationer, den så kallade Kodgruppen (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 1). Ordförandeskapet tilldelades Erik Åsbrink som även satt på samma position i Förtroendekommissionen. Utöver ordföranden bestod Kodgruppen av nio ledamöter, sex från det privata näringslivet och tre från Förtroendekommissionen. Kodgruppen presenterade i april år 2004 sitt förslag till Svensk kod för bolagsstyrning, SOU 2004:46, samtidigt som Förtroendekommissionen presenterade sitt betänkande, SOU 2004:47. Förslaget från Kodgruppen gick därefter ut på remiss varefter den slutliga koden presenterade i december 2004. Samtidigt presenterade Kodgruppen även ett betänkande, SOU 2004:130.

Kodgruppen har haft följande vägledande principer under sitt arbete (SOU 2004:46):

- Skapa goda förutsättningar för utövandet av en aktiv och ansvarstagande ägarroll,
- Skapa en väl avvägd maktbalans mellan ägare, styrelse och verkställande ledning, som bl.a. säkerställer ägarnas möjlighet att hävda sina intressen gentemot bolagets ledningsorgan,
- Skapa en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan de olika lednings- och kontrollorganen,
- Värna om att aktiebolagslagens likabehandlingsprincip tillämpas, inte minst i bolag med den på den svenska aktiemarknaden vanliga ägarstrukturen med en bred krets av mindre aktieägare vid sidan av en eller ett fåtal dominerande ägare, samt
- Skapa transparens gentemot ägare, kapitalmarknad och samhället i övrigt.

Kollegiet för svensk bolagsstyrning bildades våren år 2005 och är ett av fyra sakorgan som ingår i Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden, en förening som arbetar för att skapa en gemensam struktur för näringslivets självreglering (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 3). Kollegiet arbetar för att främja god bolagsstyrning i svenska börsbolag och huvuduppgift är att förvalta Svensk kod för bolagsstyrning.

I juli år 2005 introducerade Svensk kod för bolagsstyrning i dåvarande Stockholmsbörsens noteringskrav (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 1). Koden blev gällande för alla bolag som då var noterade på börsens A-lista samt bolag på O-listan med ett marknadsvärde högre än tre miljarder kronor. Detta innefattade vid tillfället cirka 70 stycken företag. I slutet av år 2007 hade antalet bolag som följde koden ökat till 115 stycken.

3.1.1 Syfte

Det främsta syftet med Koden är att bidra till förbättrad bolagsstyrning av svenska bolag (SOU 2004:46). Detta förväntas i sin tur leda till att förtroendet för näringslivet stärks i det svenska samhället.

Koden syftar även till att öka förtroendet för och höja kunskapen om svensk bolagsstyrning hos utländska investerare och på den internationella kapitalmarknaden. Detta skulle främja tillgången på utländskt riskkapital i det svenska näringslivet.

3.1.2 Innehåll och form

Förutom att behandla det beslutssystem genom vilket ett bolags ägare direkt eller indirekt styr bolaget, innehåller även Koden riktlinjer för rapportering till såväl ägare som till kapitalmarknaden och omvärlden (Svernlöv, 2008). Detta innebär att Koden i princip riktar sig till själva bolagen och till styrelsen i huvudsak. Inom bolagsstyrning finns flera viktiga aktörer. Förutom bolagsstyrelsen finns bolagsstämman, revisionsutskottet och även själva revisionen som alla är i fokus i debatten om bolagsstyrning.

3.1.3 Följa eller förklara

Koden är självreglerande och bygger som många andra europeiska koder på principen ”följa eller förklara”(SOU 2004:46). Detta innebär att de bolag som tillämpar koden kan avvika från enskilda regler under förutsättning att skälet till varje avvikelse redovisas. Bolag som anger tillräckligt bra motiv behöver alltså inte följa Koden fullt ut. Då koden inte är tvingande har ambitionsnivån kunnat läggas högre och på en nivå som väntas leda till god bolagsstyrning. Om Koden istället varit tvingande hade det inneburit att reglerna varit tvungna att ligga på en sådan nivå som är rimlig att kräva av samtliga bolag. Principen ”följa eller förklara” innebär att hänsyn tas till att alla företag är olika och det skapas flexibilitet.

Problemet i denna utformning är att Koden inte innehåller några krav för hur företag ska motivera eventuella avvikelser samt vem som ansvarar för att kraven uppfylls (SOU 2004:46). Utgångspunkten för Kodgruppen är att det är styrelsen i det enskilda bolagets uppgift att ta sig an denna fråga. Det finns alltså ingen särskild instans som bedömer vilka förklaringar som är godtagbara. När det kommer till aktiebolag är det marknaden, det vill säga investerare och andra aktörer, som avgör om en motivering till en avvikelse är godtagbar eller inte. De bolag som avviker från Kodens regler, utan att ge en bra motivering, riskerar ett försämrat förtroende på kapitalmarknaden.

3.2 Reviderad kod 2008

Efter tre års tillämpning av Svensk kod för bolagsstyrning genomförde Kollegiet en översyn av koden med målet att bredda målgruppen till alla börsnoterade företag i Sverige (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 4). Översynen innebar att Koden blev betydligt kortare, dock inte på bekostnad av sänkt ambitionsnivå för god bolagsstyrning.

Den reviderade koden trädde i kraft den första juli år 2008 (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Efter introduktionen av Reviderad kod 2008 är det god sed för alla svenska bolag som har sina aktier upptagna till handel på en svensk reglerad marknad att tillämpa den. Detta innebär att cirka 300 stycken företag idag tillämpar koden (www, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 5). I Sverige finns för tillfället två reglerade marknader, NGM Equity och OMX Nordic Exchange Stockholm (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). De bolag som är noterade på någon av dessa två marknader skiljer sig åt i såväl storlek som komplexitet och då den reviderade koden ska kunna tillämpas av alla dessa bolag ställs det höga krav på dess utformning. Därmed är det bland annat viktigt att Reviderad kod 2008 lämnar utrymme för flera olika möjligheter att praktiskt tillämpa dess

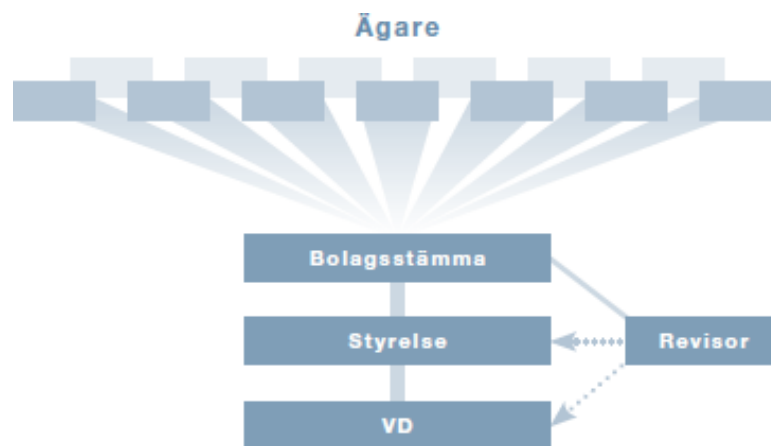
regler. Men det ställs även krav på att bolagen, när det anses motiverat, inte drar sig för att välja en annan lösning än den som anvisas av Koden, så länge avvikelsen förklaras. De principiella utgångspunkterna för den reviderade koden är att den bland annat ska:

- Ange en tydlig och principbaserad norm för god bolagsstyrning i svenska börsbolag,
- Ha en tillräckligt hög ambitionsnivå för att kunna utgöra alternativ till lagstiftning i frågor där självreglering är att föredra, samt
- Kunna tillämpas av alla börsbolag utan onödig byråkrati eller omotiverat höga kostnader.

3.3 Den svenska modellen för bolagsstyrning

Detta avsnitt har för avsikt att ge läsaren en klarare bild över hur beslutsorganen i svenska börsbolag är samordnade samt revisorns roll i bolagsstyrningsprocessen. Förhoppningen är att detta ska bidra till en bättre förståelse av resultatet.

I svenska börsbolag regleras bolagsstyrning av såväl skrivna regler som praxis (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Detta inkluderar Aktiebolagslagen, Svensk kod för bolagsstyrning, noteringskrav, noteringsavtal samt Aktiemarknadsnämndens uttalanden om god sed på aktiemarknaden. Enligt aktiebolagslagen ska ett aktiebolag bestå av tre beslutsorgan: bolagsstämman, styrelsen och den verkställande direktören, vilka har ett hierarkiskt förhållande till varandra (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Ett bolag ska även ha ett kontrollorgan, en revisor, vilken utses av bolagsstämman. Se figur 2 nedan för en överskådlig bild av hur de olika organen förhåller sig till varandra.

Figur 2. Den svenska modellen för bolagsstyrning (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1, sid.10).

3.3.1 Ägarna och bolagsstämman

Ett bolags ägare förser bolaget med riskkapital (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). I och med att ägarna köper och säljer aktier bidrar de även till effektivitet och förmåga till förnyelse i såväl bolaget som i näringslivet. Svenska börsbolag har oftast en eller några få större ägare, vilka ofta utövar en aktiv ägarroll.

Bolagsstämman är ett aktiebolags högst beslutande organ och har en överordnad ställning i förhållande till bolagets styrelse och VD (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Den ordinarie bolagsstämman, kallad årsstämman, ska hållas årligen och inom sex månader från

räkenskapsårets utgång. På årsstämman presenteras bolagets årsredovisning och under stämman ska även bolagets resultat- och balansräkning samt vinst- eller förlustdispositioner fastställas. Vid årsstämman ska även val av styrelse och revisorer fastställas samt arvoden för dessa. Även ansvarsfrihet för styrelse och VD ska bestämmas under stämman.

Det är vid årsstämman som aktieägarna får tillfälle att utöva sitt inflytande över bolaget (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Vid stämman har bolagets samtliga aktieägarna rätt att delta samt själva eller via ett ombud utöva sin rösträtt. Om inget annat anges av bolagsordningen ska bolagsstämmans beslut fattas genom omröstning där varje aktie i bolaget har en röst. Det finns dock möjlighet för ett bolag att ha aktier med olika röstvärde, detta ska i så fall föreskrivas i bolagsordningen.

3.3.2 Styrelsen och den verkställande direktören

Styrelsen har det yttersta ansvaret för bolagets angelägenheter och till uppgift att svara för bolagets organisation och förvaltning (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Så länge det inte strider mot bolagsordningen eller aktiebolagslagen har styrelsen skyldighet att rätta sig efter de föreskrifter som meddelats av bolagsstämman. Ett bolags styrelse ska bestå av minst tre ledamöter, varav en ska utses till ordförande. Det är ordföranden som har ansvaret för att leda styrelsearbetet samt se till så att de lagstadgade uppgifterna fullgörs. Majoriteten av styrelser i svenska börsbolag består av externa ledamöter. Enligt gällande noteringskrav får högst en av styrelseledamöterna ingå i bolagets ledning eller i dess dotterbolags ledning. Denna ledamotsplats upptas vanligast av bolagets verkställande direktör, kallad VD. Ett annat krav är att majoriteten av styrelsen ska vara oberoende i förhållande till bolagsledningen och bolaget samt att två av dessa även ska vara oberoende i förhållande till de större aktieägarna i bolaget.

Den löpande förvaltningen av bolaget sköts av bolagets VD (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). VD:n är underordnad styrelsen vilket innebär att styrelsen kan ge denne instruktioner om hur de löpande förvaltningsåtgärderna ska handläggas och beslutas. Så länge dessa instruktioner följer bolagsordningen och aktiebolagslagen är bolagets VD skyldig att följa dem. Som nämnts ovan kan VD:n ingå i styrelsen men denne får dock inte inta rollen som ordförande.

3.3.3 Revisorn

Revisorn utses av bolagsstämman och har till uppgift att granska årsredovisningen, bokföringen samt styrelsens och VD:n förvaltning (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2008, 1). Det är viktigt att bolagets revisor inte låter sig styras av vare sig styrelsen eller företagsledningen. På årsstämman får aktieägarna ta del av resultatet av revisorsarbetet via revisionsberättelsen som innehåller ett uttalande om huruvida bolagets årsredovisning upprättats enligt gällande lag. Det ska särskilt anges om årsredovisningen ger en ärlig bild av bolagets resultat och dess ställning samt ett utlåtande om huruvida förvaltningsberättelsen överensstämmer med årsredovisningens övriga delar. Revisorn har till uppgift att uttala sig om hur balans- och resultaträkningen samt vinst- eller förlustdispositionen bör fastställas vid bolagsstämman. I revisorns rapportering ingår även att meddela om någon i styrelsen eller VD:n utfört någon otillåten åtgärd, gjort sig skyldig till försummelse eller handlat i strid mot gällande lag, vilket kan leda till att denne blir ersättningsskyldig. Revisorer är alltså det kontrollorgan som granskar hur bolaget förvaltats och blir därmed ett mellanled mellan aktieägarna och styrelsen samt företagsledningen.

4 Teori

Uppsatsens teorikapitel presenterar det teoretiska ramverk som använts vid analys och diskussion av det empiriska materialet. Kapitlet behandlar agentteorin vilken inkluderar asymmetrisk information och moral hazard.

4.1 Agentteorin

De allra första aktiebolagen var relativt små med en begränsad ägarkrets (Keisu & Stattin, 2009). Det var i och med den så kallade järnvägskapitalismen som nya bolagsrättsliga problem introducerades. För att skapa kapital till bolagsinvesteringar började de stora järnvägsbolagen sprida sina aktier på ett helt nytt sätt. Detta innebar att aktieägarna blev mer och mer distanserade från bolagets skötsel och de stora bolagen kom istället att ledas av professionella företagsledare. I och med att ägandet och kontrollen separerades kom den reella makten att ligga hos kontrollutövarna, det vill säga företagsledningen, vilket innebar att aktieägarna fick problem med att få sitt ägarinflytande gällande. Separation mellan ägande och kontroll är en central utgångspunkt i agentteorin (Sevenius, 2007). Detta är ett fenomen som är vanligt i börsnoterade företag vilket gör att teorin blir lämplig för att beskriva varför en svensk kod för bolagsstyrning infördes och hur denna påverkat revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen.

Agentteorin växte fram under 1970-talet som ett resultat av den uppmärksamhet redovisningens politiska natur fått (Artsberg, 2005). Syftet var att bygga en deskriptiv teori, snarare än en normativ, då målet var att beskriva verkligheten och inte påverka den. Artsberg (2005) beskriver hur agentteorin använder olika ekonomiska teorier för att förklara ett flertal redovisningsfenomen, allt från reglering av redovisning till val av redovisningslösning.

4.1.1 Agent/principal- relationen

De två huvudaktörerna i agentteorin är uppdragsgivaren, kallad principalen och den redovisningsskyldige agenten (Artsberg, 2005). Exempel på principaler är ett företags aktieägare och exempel på agenter är företagsledningen och styrelsen. Adams (1994) förtydligar rollerna genom att beskriva hur principaler är de som äger bolagets ekonomiska resurser och agenter är de som förvaltar dessa resurser.

Agentteorin utgår ifrån att alla aktörer är rationella och nyttomaximerande, vilket även är ett vanligt antagande i traditionell ekonomisk teori (Artsberg, 2005). En separation av ägande och kontroll riskerar därmed att leda till skilda målsättningar hos principal och agent som i sin tur ökar risken för konflikt (Sevenius, 2007). Agenter och principaler försöker maximera sin egen nytta så länge det inte strider mot lag, kontrakt eller norm. För aktieägarna är incitamentet för att investera i ett bolag den eventuella avkastningen på det investerade kapitalet (Sevenius, 2007). Aktieägarna brukar beskrivas ha hög riskvillighet då de många gånger gjort investeringar i ett flertal bolag och därmed inte är beroende av ett enskilt aktiebolags utveckling. De skyddas dessutom av sitt begränsade ansvar för bolagets skyldigheter. Enligt Kulik (2005) påstår Agentteorin att ett centralt problem i publika bolag är att företagsledningen inte alltid agerar för att maximera aktieägarnas krav på avkastning.

Situationen för företagsledningen och delvis även styrelsen ser dock helt annorlunda ut (Sevenius, 2007). För företagsledningen är tiden och kraften de lagt ner i bolagen den främsta investeringen. Då företagsledningen inkomster ofta baseras på lön och andra förmåner från

bolaget så blir ett effektivt sätt att öka sin egen avkastning att se till så att vinsten stannar kvar i bolaget istället för att delas ut till aktieägarna. På så sätt kan bolaget växa vilket i sin tur gynnar företagsledningen. Företagsledningen kan även antas vara riskavers, det vill säga inte vilja ta höga risker, då en dålig affär kan innebära att de får utstå stor kritik samt att en dålig affär riskerar att påverka deras karriär negativt. För en aktieägare som investerat i ett flertal bolag behöver en förlust inte vara speciellt allvarlig medan en förlust för en företagsledare allvarligt kan påverka dennes karriär.

Frågan blir därmed hur de olika parternas incitament ska få en bättre överrensstämmelse. Ett sätt att få företagsledningen att agera utifrån aktieägarnas intressen är att övervaka dem (Keisu & Stattin, 2009). Att som aktieägare direkt övervaka sina investeringar i ett bolag kan dock vara svårt vilket resulterat i att bolagsstyrelser fått rollen som övervakare i aktieägarnas ställe.

4.1.2 Revisorers roll i agent/principal- relationen

Revisorerna är ett bolags och aktieägares kontrollorgan då det är revisorerna och inte aktieägarna personligen som har i uppgift att granska bolaget (Keisu & Stattin, 2009). Syftet är att aktieägarna ska få kännedom om eventuella grövre försummelser hos företagsledningen. Dock är det ofta dialogen mellan företagsledningen och revisorerna som är av värde för aktieägarna och inte revisionen i sig. Artsberg (2005) beskriver hur revisionen är ett viktigt kontrollverktyg. Principalen anlitar en revisor vars uppgift är att se till att agenten agerar utifrån principalens intressen. En förutsättning för revision är att kostnaderna för revisionsarvodet inte överstiger den ekonomiska nyttan.

4.1.3 Agentkostnader

Att övervaka agentens arbete riskerar att bli såväl kostsamt som besvärligt. Sevenius (2007) beskriver hur agent/principal- relationen ger upphov till tre kostnadstyper:

1. **Övervakningskostnader**

Att övervaka att agenten agerar i enlighet med principalens intressen kostar. Till exempel kostnad för revision vilket syftar till att företagsledningens förvaltning av bolaget granskas så att denna förvaltning är i enlighet med aktieägarnas intressen.

2. **Samordningskostnader**

Upprätthållning och samordning av relationen mellan agent och principal kostar. Till exempel olika incitamentsprogram.

3. **Residualkostnader**

Förlustkostnader som uppstår trots ovanstående aktiviteter som en konsekvens av att agenten inte agerar utifrån principalens intressen. Till exempel om företagsledningen begår brott mot huvudmannen, såsom trolöshet och bedrägeri.

Agent/principal- relationen riskerar inte enbart att bli kostsam utan det finns även risk för asymmetrisk information och moral hazard. Dessa begrepp kommer nedan att förtydligas.

4.1.4 Asymmetrisk information

Agentteorin baseras på antagandet att agenten har mer information än principalen vilket minskar principalens möjlighet att effektivt kunna kontrollera om agenten agerar utifrån sina egna intressen eller utifrån principalens (Adams, 1994). Denna obalans i information kallas asymmetrisk information och riskerar skada förtroendet mellan principal och agent.

När det råder en obalans i informationen finns risk för adverse selection vilket på svenska brukar benämnas negativt urval (Adams, 1994). Detta uppstår när principalen vid ett beslutstillfälle inte har tillgång till all tillgänglig information vilket gör det svårt för principalen att avgöra huruvida agenten handlar utifrån egna eller bolagets intressen. Den optimala lösningen uppstår i en kontraktsrelation mellan principal och agent och då ingen av parterna kan förstärka sin egen situation på bekostnad av den andra. Detta kallas pareto-optimalitet och för att försäkra sig om detta gäller det att båda parter utsätter sig för kontraktskostnader. För principalen innebär detta kostnader för kontroll av agenten medan agenten i sin tur utsätts för kostnader att binda upp sig, till exempel kostnader för intern revision vilket signalerar till principalen att agenten agerar enligt överenskommelsen.

För att minska effekten av asymmetrisk information måste principalen övervaka agentens aktiviteter och säkerställa att agenten vet att denne är övervakad (Hamberg, 2004). Ett av de tydligaste övervakningsverktygen är sammansättningen av årsredovisningen samt revisionsprocessen. Utan dessa skulle principalen ha väldigt lite kännedom om de aktiviteter som sker inom företaget. Andra exempel på övervakningsverktyg är årsstämman och bolagsstyrelsen. Förutom att bidra till en bättre förståelse för bolagets aktiviteter fungerar de även som ett verktyg för att gå in när något behöver förändras i verksamheten. Teoretiskt sett måste övervakningskostnaderna vägas mot den nytta som de bidrar med. För att kompensera informationsasymmetrin mellan principal och agent använder många bolag intern granskning tillsammans med till exempel ett revisionsutskott (Adams, 1994).

4.1.5 Moral hazard

Adams (1994) beskriver hur principaler och agenter är rationella och i kontraktsprocessen kommer att försöka maximera sin egen vinst. Då agenterna har ett intresse av att maximera sin egen avkastning finns stor risk för att de kommer att ta tillfälle i akt att agera mot principalens intressen om tillfälle ges. Detta dilemma kallas moral hazard.

Moral hazard kan uppstå i principal/agentrelationer när en riskneutral principal anlitar en riskavers agent för att få en specifik uppgift utförd (Chade & Vera de Serio, 2002). Då principalen inte fullt ut kan kontrollera agentens arbete kan det bli problematiskt för principalen att utforma rätt sorts kompensation till agenten så att denne arbetar för att maximera principalens förväntade vinst.

Lösningen på ovanstående problemen med asymmetrisk information och moral hazard är enligt agentteorin att via ekonomiska incitament, information och sanktioner samordna agents och principals målsättning (Sevenius, 2007).

5 Empiri

Kapitlet innehåller en sammanställning av den information som erhållits i samband med litteraturgenomgången samt fallstudierna. Kapitlet är uppdelat efter de fyra underliggande forskningsfrågorna som presenterades i problemet. Som avslutning ges en sammanfattning av respondenternas svar i form av en översiktlig tabell.

5.1 Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?

Frågor om bolagsstyrning har under en längre tid haft en central roll i den näringsrättsliga debatten (Svernlöv, 2008). Den moderna bolagsstyrningsutvecklingen startade på 1980-talet i samband med ett antal uppmärksammade fall där företagsledningar i stora börsnoterade företag inte agerat ur aktieägarnas intresse. Detta ledde till att ett antal större placerare, särskilt pensionsfonden CalPERS, gick in och ifrågasatte hur företagsledningarna egentligen skötte bolagen. I takt med att redovisningsfusk och bedrägerier avslöjades sjönk även allmänhetens förtroende för yrkesgruppen revisorer och deras oberoende blev starkt ifrågasatt (www, Affärsvärlden, 2010). Sevenius (2007) är inne på samma spår och menar att bolagsstyrningsfrågor utvecklades som ett resultat av missnöjda aktieägare som ville försäkra sig om att de fick fullgod ersättning för sina bolagsinvesteringar. Sevenius (2007) tillägger dock att det även fanns andra viktiga aktörer, förutom större placerare, som bidragit till utvecklingen av bolagsstyrning. Ett flertal normgivande organisationer som arbetar för samhällsekonomisk effektivitet och värnar om aktiemarknadens funktionssätt har påverkat bolagsstyrningsutvecklingen.

Samtliga tre respondenter beskrev hur ett antal uppmärksammade företagsskandaler var en av de stora orsakerna till att Sverige tillslut introducerade en kod för bolagsstyrning. Koden låg rätt i tiden efter en hel del som hade hänt och som påverkat den allmänna opinionen och därmed även förtroendet för bolagsstyrning (pers.med., Blom, 2010). Ekberg (2010) beskrev hur Koden kom som en naturlig följd av ett antal stora företagsskandaler vilka drev en ökad reglering inom bolagsstyrning. USA var först ut och gick ganska hårt åt med Sarbanes-Oxley Act, vilken lagstiftades. I Sverige har till exempel Skandiaaffären varit med och påverkat att det föddes fram en vision av en svensk kod för bolagsstyrning. Förebilden för de regelverk, koder, som vuxit fram i Europa är den så kallade Cadbury-rapporten som togs fram i Storbritannien under ledning av Sir Adrian Cadbury (Sevenius, 2007).

Sevenius (2007) poängterar dock att även om företagsskandalerna varit en drivande faktor till utvecklingen av regelsamlingar inom bolagsstyrning så har dessa skandaler ofta skett i samband med konjunkturella förändringar och bredare spekulationsvågor. Svernlöv (2008) är inne på samma spår och menar att det inte endast är de stora bolagsskandalerna som resulterat i Svensk kod för bolagsstyrning, även om dessa varit en drivande faktor. Även det ökade institutionella ägandet av publika bolag samt aktiemarknadens ökade internationalisering och ägande i bolag har varit bidragande faktorer. Bakom den ökade institutionaliseringen av ägandet finns i sin tur ett flertal drivkrafter (SOU 2004:47). Till exempel har den demografiska utvecklingen påverkat. Antalet pensionärer har ökat i kombination med ökade krav på goda pensioner vilket i sin tur lett till ett större behov av offentligt och privat pensionssparande. Detta tillsammans med avtalspensionssystem och förändringar i det offentliga pensionssystemet samt ökat intresse för privat pensionssparande har lett till att sparandet i aktiefonder ökat. Dessa sparformer ställer i sin tur krav på god riskspridning varvid institutionella former som fond- och försäkrings-sparande är mest praktiska. En annan drivkraft är allmänhetens ökade intresse för sparande i aktier.

För att sammanfatta fanns det alltså ett flertal orsaker till att Svensk kod för bolagsstyrning infördes. Dessa presenteras kort nedan:

- Internationellt- och nationellt uppmärksammade bolagsskandaler som ledde till ökade krav på bolagsstyrning
- Ökat internationellt ägande av publika företag
- Aktiemarknadens ökade internationalisering och ägande i bolag
- Internationella påtryckningar

5.2 Hur såg revisorers roll ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?

Sverige var tidigare relativt informellt när det gällde bolagsstyrning och intern kontroll och bolagsstyrningen reglerades främst av gällande lagstiftning (pers.med., Hult, 2010). Ekberg (2010) beskrev hur revisionsutskott inte var en del av kulturen i svenska bolag innan Koden infördes men att det funnits i den anglosaxiska världen. Detta innebar att styrelsen och revisorns relation inte var speciellt nära. Styrelsen träffade revisorn två gånger per år i samband med att revisorn drog en genomgång av bolaget. Denna genomgång var ofta summarisk och övergripande såvida inget extraordinärt inträffat.

Ekonomifrågor och ekonomisk värdering behandlades av antingen hela styrelsen eller några få utvalda med särskild kompetens (pers.med., Ekberg, 2010). Styrelsen och företagsledningen var inte lika insatta i frågor kring finansiell rapportering och intern kontroll utan det var istället ekonomiavdelningens ansvar och då främst ekonomichefen. Detta innebar att styrelsen och företagsledning inte hade samma fokus på revisionen i bolaget. Revisorerna hade därmed inte lika mycket att rapportera vilket i sin tur innebar att principalerna inte fick ta del av lika mycket information.

5.3 Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Koden?

I Koden beskrivs revisorsrollen som följande (SOU 2004:46):

”Bolagets revisor skall granska räkenskaperna och styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i den utsträckning som följer av god revisionsred.”

Ekberg (2010) ansåg inte att införandet av Koden inneburit att revisorers yrkesroll förändrats så våldsamt mycket utan att Koden istället medfört att ett antal praktiska arbetsuppgifter tillkommit för revisorerna. Blom (2010) ansåg inte alls att revisorns roll ändrats i och med Kodens införande men höll med Ekberg (2010) att revisorers arbetsuppgifter utökats. Hult (2010) beskrev hur Koden inneburit mer arbete för revisionsbolagen i och med att många bolag har problem att tillämpa Koden vilket gör att revisionsbolagen får agera rådgivare i introduceringsprocessen. I Lindström & Wandlands (2009) studie beskrev en av de tillfrågade revisorerna hur Koden inte påverkat dennes yrkesroll speciellt mycket men att bolagen tar hjälp av revisorn för att tillämpa Koden samt diskutera frågor kring den interna kontrollen.

Efter Kodens införande har större fokus riktats mot revisionsfrågor vilket resulterat i att revisorer fått ökad uppmärksamhet (pers.med., Hult, 2010). Koden har medfört att revisorer syns mer i bolagsstyrningsprocessen. Dessutom har värdet av deras arbete ökat. Nedan följer

en beskrivning av olika områden i bolagsstyrningsprocessen där respondenterna beskrev att deras arbetsuppgifter påverkats i och med att Koden infördes.

5.3.1 Revisionsutskott

Samtliga respondenter beskrev hur ett konkret resultat av Koden varit införandet av revisionsutskott i bolagen. Ett revisionsutskott består av representanter från styrelsen och har till uppgift att bland annat övervaka bolagets finansiella rapportering och interna kontroll (SOU 2007:56). Revisionsutskottet är underställt styrelsen och ska även utvärdera revisorns arbete och opartiskhet vilket bland annat innebär en granskning av de tjänster, förutom just revision, som revisorn utför i ett företag (pers.med., Ekberg, 2010). Vidare beskrev Ekberg (2010) hur revisorers arbete mer praktiskt ändrats i och med att införandet av revisionsutskottet. Detta då revisorn nu även ska träffa samt rapportera till revisionsutskottet. Ekberg (2010) trodde att färre bolag skulle ha tillsatt revisionsutskott om Koden inte införts. Koden har ”tvingat” in styrelsemedlemmar i till exempel revisionsutskott.

5.3.2 Finansiell rapportering och intern kontroll

Det är av största vikt att det vidtas åtgärder för att försäkra att den bolagsinformation som når marknaden är korrekt och rättvisande vilket är ett av Kodens grundläggande syften (Svernlöv, 2008). Revisorns uppgift är att granska bolaget vilket inkluderar den finansiella rapporteringen (SOU 2004:46). Samtliga respondenter beskrev hur Koden inneburit ett ökat krav på finansiell rapportering. För revisorn har Koden bland annat inneburit att de ska rapportera till både revisionsutskottet och till företagsledningen (pers.med., Ekberg, 2010).

Ekberg (2010) beskrev vidare hur den stora effekten av Koden är ökad medvetenhet kring intern kontroll och vikten av bolagsstyrningsfrågor, dock står det väldigt lite i Koden om vägledning vid just intern kontroll och finansiell rapportering. Koden har inneburit att bolagsstyrningsfrågor och frågor kring intern kontroll kommit högre upp på företagsledningars agenda. Lindström & Wandland (2009) beskriver hur en av de tillfrågade revisorerna i deras studie svarade att Koden inneburit större fokus på frågor kring intern kontroll. Ekberg (2010) trodde inte att dessa frågor skulle ha fått samma uppmärksamhet och prioritet om inte Koden införts. Dessa frågor är numera en angelägenhet för hela bolaget vilket effektiviserat organisationerna. I och med ökad fokus på frågor kring bolagsstyrning och intern kontroll har även större fokus riktats mot revisorerna, vad de gör och deras roll i bolagsstyrningsprocessen. Just revisorsrollen har påverkats av den interna kontrollen. Koden har inneburit ett ökat tryck på intern kontroll samt högre förväntningar från bolagen att revisorerna ska undersöka bolagets interna kontroll. Hult (2010) beskrev hur bolagen numera värdesätter revisionsprocessen högre. Utvärdering och analys av bolagets interna kontroll har inte ändrats i och med införandet Koden (pers.med., Ekberg, 2010). Det har inte heller skett några förändringar i revisionsstandarder, det vill säga vad som anses vara god revisorsed. Dock har ökad fokus på intern kontroll och bolagsstyrning resulterat i ökad fokus på revisorerna. Ekberg (2010) trodde inte att frågorna kring intern kontroll och bolagsstyrning hade fått samma prioritet om inte Koden införts. Koden har ”tvingat” styrelsen att ta ett mer aktivt ansvar för dessa frågor och på ett mer detaljerat plan (pers.med., Ekberg, 2010). Om Koden inte införts hade frågorna om intern kontroll och bolagsstyrning inte fått samma prioritet i styrelserummet. Angående de bolagsskandaler som skett är det dock tveksamt om Koden hade hjälpt. Kanske hade Koden indirekt, i och med ökad intern kontroll, kunnat förhindra en del.

Samtliga respondenter ansåg att företagsledningen besitter mycket mer detaljerad information än aktieägarna. Detta då företagsledningen är en del av den dagliga verksamheten vilket gör att de har mycket mer insyn i bolaget än vad aktieägarna har (pers.med., Blom, 2010). Blom ansåg dock att den externa informationen från bolagen blivit bättre efter Kodens införande och beskrev hur Koden inneburit att informationen till aktieägarna och externa intressenter utökats. Ekberg (2010) beskrev hur Koden ställt krav på att bolagen ska bli mer transparenta med följande ord:

”Transparens är ett slags ledord och Koden syftar till att göra bolaget så transparent som möjligt för att minska informationsasymmetrin.”

En annan praktisk skillnad i och med Kodens införande är att bolag via sin årsredovisning ska inkludera dels en bolagsstyrningsrapport och dels en rapport om intern kontroll (pers.med., Ekberg, 2010). De bolag som gör bra bolagsstyrningsrapporter och internstyrningsrapporter talar om vad de faktiskt gör och är det någon regel i Koden som inte följs förklaras detta vilket ökar bolagets transparens. Revisorerna går igenom rapporterna för att kontrollera att det som står stämmer överens med den bild de själva har av bolaget. Hult (2010) såg dock klara brister med denna process. Även om revisorerna läser igenom bolagsstyrningsrapporten granskar de den inte vilket innebär att eventuella tuffa förhandlingar uteblir. Hult (2010) ansåg även att stora delar av bolagsstyrningsrapporteringen är rätt innehållslös och att den därmed mest blir redogörande. En dålig bolagsstyrningsrapport får inga större reaktioner från marknaden eller från media.

I och med principen ”följa eller förklara” måste företagen antingen följa Kodens regler eller ge en förklaring vid eventuell avvikelse (pers.med., Ekberg, 2010). I bolagskoden finns dock ingen påföljd för de bolag som inte följer reglerna. De bolag som avviker från regler utan att förklara varför kan få kritik och själva övervakandet har lämnats över till Stockholmsbörsen.

Hult (2010) beskrev hur vi i Sverige generellt sett litar på varandra vilket ledde till en negativ inställning till införandet av Koden. Företagen tycker att det varit onödigt att införa en kod för bolagsstyrning, något som Ekberg (2010) inte höll med om. Enligt Ekberg (2010) har Koden i det stora hela tagits emot bra av företagen men han beskrev samtidigt hur reaktionerna i början var olika. Revisorer fick relativt ofta höra att Koden innebar ökade kostnader för företagen samt en ökad byråkrati. Det var även en hel del tveksamheter kring hur det ökade detaljkravet samt kravet på ett ökat antal kontroller skulle vara till nytta för bolagen. Även en respondent i Lindström & Wandlands (2009) studie beskrev hur Koden inneburit ökad administration för bolagen vilket riskerar ta tid från kärnverksamheten.

Ekberg (2010) menade dock att de negativa uppfattningarna vänt och att många bolag idag ser fördelarna med Koden. En del bolag fick upp ögonen för vad de verkligen gör och insåg hur interna kontroller kan öka kvalitén i bolagsstyrningen. Det var även många bolag som insåg att de gör saker som är rätt meningslösa och istället kan genomföras på ett bättre sätt. Dock poängterade Ekberg (2010) att det är betydligt krångligare att fullt ut följa Koden för de mindre bolagen. Koden ger inte samma mervärde för mindre bolag då dessa inte alltid har ett lika spritt aktieägarande som de större. I de mindre organisationerna består styrelsen ofta av stora aktieägare som även är aktiva i bolaget vilket gör att de redan har en bra insyn i den dagliga verksamheten. Den interna kontrollen har därmed inte samma effekt.

5.3.3 Relationen till styrelse och företagsledning

I Koden finns riktlinjer och vägledning för styrelsens sammansättning samt styrelseledamöters oberoende gentemot företaget (pers.med., Ekberg, 2010). Blom (2010) beskrev hur hon upplever att Koden inneburit att dialogen med styrelsen och revisionsutskottet blivit djupare och mycket bättre, något även Ekberg (2010) tog upp. I och med att revisorn träffar styrelsen mer regelbundet än tidigare finns det nu tid att gå på djupet med olika frågor (pers.med., Ekberg, 2010). Blom (2010) beskrev hur styrelsen, i och med krav på ökad rapportering, är i behov av ett större informationsunderlag vilket lett till att samarbetet mellan revisorerna och styrelsen/företagsledningen utökats och att fler diskussioner numera förs mellan parterna. Ett annat resultat av Koden är att rollfördelningen i ledningen blivit tydligare (pers.med., Blom, 2010).

Kodens införande har även lett till att revisorn nu träffar styrelsen utan företagsledningens medverkan (pers.med., Blom, 2010; pers.med., Ekberg, 2010). Detta för att styrelsen ska kunna ställa frågor direkt till revisorn (pers.med., Ekberg, 2010). Ofta diskuteras företagsledningens arbete samt hur samarbetet mellan styrelse och företagsledning fungerar. I Koden finns det även riktlinjer och vägledning som styr valberedningen samt krav på styrelsens sammansättning och deras oberoende gentemot företaget.

5.4 Hur har revisorsrollen i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

Blom (2010) och Ekberg (2010) ansåg inte att Reviderad kod 2008 inneburit några ändringar för revisorers yrkesroll eller arbetsuppgifter. Samtliga respondenter beskrev hur Reviderad kod 2008 innebar en förenkling av Koden, att den kortades ner och blev mer koncis vilket gör det enklare för bolagen att tillämpa den. Hult (2010) ansåg att den reviderade koden i vissa avseenden ställde högre krav än annan gällande lag för att motivera sin existens. Dock har inga substantiella förändringar skett (pers.med., Ekberg, 2010). Den studie som Lindström & Wandland (2009) genomförde visade att en av de tillfrågade revisorerna upplevde att de bolag som inte tidigare tillämpat Koden var i behov av information och utbildning vilket på ett positivt sätt påverkat revisorers yrkesroll. Detta då bolagen ställer högre krav på utbildning och kompetens hos revisorerna. Ekberg (2010) och Hult (2010) beskrev hur ytterligare och mer påtagliga ändringar av revisorsrollen sker i och med införandet av Reviderad kod 2010.

Koden och Reviderad kod 2008 innehåller ett antal regler som behandlar revisorers roll samt revision. Nedan jämförs reglerna i Koden med reglerna i Reviderad kod 2008 för att påvisa skillnader i revisorernas yrkesroll. Dessa regler är uppdelade i punktform där punkt 1-3 berör revisorns roll i bolagsstyrningsprocessen (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2010, 2).

Punkt 1 Bolagsstämma

Den första punkten behandlar bolagsstämman. Här har inga ändringar gjorts beträffande revisorns roll vid bolagsstämman. I Koden såväl som Reviderad kod 2008 står det att minst en av bolagets revisorer ska närvara vid bolagsstämman.

Punkt 2 Tillsättning av styrelse och revisor

I Koden står följande:

*”Bolagsstämmans beslut om tillsättning av styrelse respektive revisorer bör beredas genom en av ägarna styrd, strukturerad och **transparent** process, som ger alla aktieägare möjlighet att ge sin syn på och lämna förslag i respektive fråga och som skapar goda förutsättningar för väl underbyggda beslut.”*

Reviderad kod 2008:

*”Val av arvodering av styrelse och revisor ska beredas genom en av ägarna styrd, strukturerad och **bekantgjord** process, som skapar förutsättningar för väl underbyggda beslut.*

Valberedningen är bolagsstämmans organ med enda uppgift att bereda stämmans beslut i val- och arvodesfrågor samt, i förekommande fall, procedurfrågor för nästkommande valberedning. Valberedningens ledamöter ska, oavsett hur de utsetts, tillvarata samtliga aktieägares intresse och inte obehörigen röja vad som förekommit i valberedningsarbetet.”

Ordet transparent har bytts ut mot bekantgjord för att minska risken för missförstånd. Det andra stycket syftar till att förtydliga att valberedningen har till enda uppgift att bereda val av såväl styrelse som revisor, vilket i Koden framgick av regel 2.3.2. Dessutom har en ny mening lagts till som beskriver hur valberedningen har i uppgift att tillvarata intresset hos samtliga aktieägare samt inte sprida information till obehöriga för att inte riskera skada bolagets förtroende och integritet.

Punkt 2.3 Tillsättning av revisor

I Koden fanns en regel att bolaget har möjlighet att, för revisorsvalet, utse en speciell valberedning. I den reviderade koden har denna regel utgått, dock utan någon sakförändring i och med att bolaget fortfarande kan utse en sådan valberedning.

I Reviderade kod 2008 utgick även det omfattande kravet att revisorn ska redovisa betydande uppgifter för en bedömning av dennes oberoende. Detta på grund av att denna regel förväntades införas i lag i och med implementeringen av 2006/43/EG, det åttonde bolagsdirektivet. Även regeln att revisorn ska närvara på bolagsstämman för att svara på frågor och presentera sig för aktieägarna har utgått då den ansågs överflödig.

Punkt 3 Styrelse

Även regler i denna punkt har utgått då dessa nu återfinns i gällande lag. Dessutom har en del regler ändrat plats, utan förändring i sak. Angående den finansiella rapporteringen ska revisorn, enligt punkt 3.6.3 i Koden, översiktligt granska bolagets halvårs- eller niomånadersrapport. I den reviderade koden har denna regel ändrats till att styrelsen har i uppdrag att se till så att denna rapportering, halvårs- eller niomånadersrapporten, översiktligt granskas av revisorn.

5.5 Sammanfattning av respondenternas svar

I tabell 2 nedan ges en sammanfattande översikt av hur de tre respondenterna svarade kopplat till de fyra underliggande forskningsfrågorna. Forskningsfrågorna är följande:

1. Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?
2. Hur såg revisorers roll ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?
3. Hur har revisorsrollen i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Koden?
4. Har revisorsrollen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

Fråga	Respondent		
	Ekberg	Blom	Hult
1	Bolagsskandaler. I Sverige har till exempel Skandiaaffären varit med och påverkat.	Bolagsskandaler samt Sveriges medlemskap i EU.	Ett antal ekonomiska kriser som ledde till ett skadat förtroende.
2	Revisorerna var inte lika uppmärksammade av styrelse/företagsledning. Revisorerna hade mer kontakt med ekonomiavdelningen. Revisorerna hade mindre rapporteringskrav.	Oklar rollfördelning i bolagen. Revisorerna hade mindre rapporteringskrav.	
3	Bolagsstyrningsfrågor och frågor kring intern kontroll har fått ökad uppmärksamhet hos företagsledning vilket innebär att större fokus riktats mot revisorerna. Införandet av revisionsutskott samt ökad rapporteringsfrekvens har breddat yrkesrollen.	Ingen förändring av revisorsrollen, dock har arbetsuppgifterna utökats efter införandet av revisionsutskott. Samarbetet med styrelsen och företagsledningen har utökats och dialogen har blivit bättre.	Mer arbete för revisionsbolagen i och med införandet av revisionsutskott. Större fokus på intern kontroll.
4	Inga påtagliga förändringar i och med revideringen. Revisorers roll kommer att ändras i och med Reviderad kod 2010.	Revideringen innebar inga förändringar för revisorer i bolagsstyrningsprocessen .	Inga större skillnader. På en del punkter ställer den reviderade koden högre krav för att motivera sin existens. För revisorer kommer ändringarna i och med Reviderad kod 2010.

Tabell 2: Sammanfattning av respondenternas svar på respektive underliggande forskningsfråga

6 Analys och diskussion

Kapitlet syftar till att analysera samt diskutera uppsatsens empiriska material utifrån den teoretiska referensramen. Kapitlet är uppdelat efter de fyra underliggande forskningsfrågorna som presenterades i problemet. Analysen kopplar samman teori och empiri medan diskussion inkluderar en jämförelse mellan hur resultatet från denna studie överensstämmer eller skiljer sig från en liknande studie som gjorts inom ämnet.

6.1 Varför infördes en svensk kod för bolagsstyrning?

Det visade sig finnas ett flertal bakomliggande orsaker till att Svensk kod för bolagsstyrning infördes. Respondenterna lyfte fram företagsskandalerna som en av de främsta orsakerna. I och med allmänhetens ökande sparande i aktier separerades ägandet och kontrollen i bolagen vilket enligt teorin riskerar leda till skilda målsättningar hos de som ägde bolagen (principalerna) och de som styrde bolagen (agenterna). Separationen mellan principal och agent blev extra tydlig i och med de företagsskandaler som skett både internationellt och nationellt. Två av respondenterna beskrev hur dessa skandaler påverkade den allmänna opinionen och drev en ökad reglering inom bolagsstyrning. Det skapades ett behov att ett samlat regelverk som ger bolagen riktlinjer och vägledning för god bolagsstyrning. Aktieägarna ville försäkra sig om att företagsledningen skötte bolagen utifrån aktieägarnas intressen. I och med gapet mellan agent och principal blir det av stor betydelse att anlita ett trovärdigt och oberoende kontrollorgan och det är här revisorerna kommer in i bilden.

6.2 Hur såg revisorers roll ut i bolagsstyrningsprocessen innan Koden infördes?

Relationen mellan principal och agent var betydligt mer separerad i och med att styrelse och företagsledningen inte hade samma fokus på bolagsstyrning och finansiell rapportering vilket var en anledning till agentteorins utveckling. I och med att ekonomiavdelningen hade ansvar för bolagsstyrningen och den finansiella rapporteringen hade revisorerna mindre att granska samtidigt som att det innebar att den externa informationen som lämnade företaget inte var lika detaljerad. Detta kan, baserat på agentteorin, öka risken för asymmetrisk information.

6.3 Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Koden?

Revisorns roll i bolagsstyrningsprocessen är att agera kontrollorgan. Revisorn ska granska och godkänna årsredovisningen samt granska styrelsens och den verkställande direktörens arbete. De uppmärksammade företagsskandalerna kom även att skada allmänhetens förtroende för revisorerna och deras oberoende ifrågasattes. Teorin beskriver hur principalerna anlitar revisorer bland annat för att kontrollera hur agenterna förvaltar bolaget samt för att få kännedom om eventuella grövre försummelser hos agenterna. När det då visar sig att stora bolag under en längre tid använt sig av oetiska metoder riktas fokus mot de som förvaltar bolaget men även mot de som granskar bolagen, det vill säga revisorerna. Införandet av revisionsutskott innebär en ökad frekvens av möten mellan revisorerna och representanter från styrelsen samt att mer detaljerade frågor diskuteras. Detta kräver ett större engagemang och hos revisorerna och ställer krav på att deras kunskap och kompetens inom området, något även Lindström & Wandlands (2009) studie visade.

Som samtliga respondenter nämnde har Koden inneburit utökade arbetsuppgifter för revisorerna. Kravet på ökad rapportering innebär till exempel att revisorerna numera har fler rapporter att granska. Hult (2010) beskrev även hur revisionsbolagen får agera rådgivare åt många bolag som har svårt att tillämpa Koden på egen hand. Även detta innebär ett högre krav på revisorerna. De måste besitta tillräcklig kunskap för att kunna vägleda bolagen vilket innebär att deras yrkesroll kanske inte förändrats men utökats. I Lindströms & Wandlands (2009) studie påvisas hur revisorer upplever att deras arbetsuppgifter utökats i och med Kodens införande. Revisorer som arbetar med Koden upplever att högre krav ställs på deras kompetens inom området vilket kan tolkas som att revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen breddats i och med införandet av Koden.

Av teorin framgick att det i de flesta principal/agentrelationerna förekommer asymmetrisk information. Samtliga respondenter beskrev hur det är självklart att företagsledningen har mer information om bolaget än aktieägarna i och med att företagsledningen ingår i den dagliga verksamheten. I och med Kodens införande ökade dock kravet på intern kontroll inom bolagen vilket enligt teorin bör leda till ett ökat förtroende för hur bolagen förvaltas hos såväl intressenterna som hos allmänheten. Den interna kontrollen har fått ökad fokus för att minska risken att företagsledningen och styrelsen (agenterna) agerar i strid mot aktieägarnas (principalernas) intressen. Respondenterna beskrev hur frågor kring intern kontroll samt bolagsstyrning fått ökat fokus hos företagsledningen och styrelsen i och med införandet av Koden och inte endast är en fråga för ekonomiavdelningen i bolaget. Respondenterna beskrev vidare hur Koden även lett till en förbättrad kommunikation mellan dem och företagsledningen/styrelsen och i och med att revisorerna i sin tur rapporterar vidare till aktieägarna kan man dra slutsatsen att kommunikationen även förbättrats totalt sett. Detta bör enligt teorin minska risken för asymmetrisk information och moral hazard. I agentteorin beskrivs agents och principals intresse av att maximera sin egen nytta vara ett problem. I och med ökat krav på finansiell rapportering ökar bolagens transparens vilket innebär att aktieägarna (principalerna) kan ta del av en större mängd information. Detta bör i sin tur leda till att förtroendet mellan parterna ökar.

Respondenterna såg överlag främst fördelar med att Koden infördes. I och med ett ökat fokus på frågor kring intern kontroll och bolagsstyrning hos företagsledningen och styrelsen har revisionsprocessen fått större uppmärksamhet av företagsledningen och styrelsen. En av respondenterna beskrev hur ledningen värdesätter revisorers arbete högre efter att Koden infördes. Blom (2010) ansåg att Koden inneburit en klarare rollfördelning i bolagen, vilket är ett av målen med Koden.

Hult (2010) beskrev hur en viktig skillnad i revisorers yrkesroll är att de nu även ska agera rådgivare till bolag som har behov av hjälp att tillämpa Koden. Detta har inneburit en ökad diskussion och dialog mellan revisor och företagsledning/styrelse. Dessutom nämnde en av respondenterna hur denne ansåg att frågor om intern kontroll och bolagsstyrning hamnat högre upp på agendan i bolagen vilket visar på en ökad fokus och medvetenhet angående dessa frågor. Dessutom har den externa informationen förbättrats. Detta bör minska risken för agentproblem såsom asymmetrisk information och moral hazard inom bolagen.

Det är anmärkningsvärt att en sämre skriven bolagsstyrningsrapport inte får några större reaktioner från allmänheten eller speciellt media då syftet med Kodens självregleringsprincip är att marknaden ska styra. Att det är marknaden som styr blir därmed en utopi. Marknadens bristande uppmärksamhet riskerar leda till att bolagen blir allt mer selektiva i sina rapporter. Detta riskerar i sin tur leda till ökad informationsasymmetri vilket slår mot det faktum att

Koden ska öka transparensen i bolagen. Asymmetrisk information beskrivs i teorin kunna skada förtroendet mellan principal och agent. Det krävs därmed en bättre granskning av bolagsstyrningsrapporterna.

6.4 Hur har revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Reviderad kod 2008?

Från fallstudierna framkom att revisorsrollen inte ändrats i och med införandet av reviderad kod 2008. Revideringen har istället inneburit att det blir enklare för företag att tillämpa Koden samt att nu samtliga publika aktieföretag omfattas av den. Dock visade Lindström & Wandland (2009) att även den reviderade koden inneburit en breddning av revisorers yrkesroll i och med att deras rådgivarroll utökats i och med att samtliga publika bolag numera ska tillämpa Koden.

Kollegiet för svensk bolagsstyrning jämförelse mellan Koden och Reviderad kod 2008 visar att det skett ett antal förändringar i de regler som berör revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen. Dock innebär dessa förändringar inga direkta ändringar i revisorers roll utan reglerna har istället förkortats samt förenklats utan förändring i sak. En del omformuleringar har skett för att tydliggöra och förstärka kraven.

7 Slutsatser

Uppsatsens avslutande kapitel inleds med att återge syftet med arbetet för att tydliggöra kopplingen mellan syftet och resultatet. Därefter presenteras slutsatserna för respektive underliggande forskningsfråga. Efter detta knyts resultatet ihop genom att slutsatser kring uppsatsens huvudfrågeställning dras. Därefter ges en kort beskrivning av resultatets trovärdighet och tillförlitlighet. Som avslutning på kapitlet ges förslag till vidare forskning.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008. Resultatet av studien riktar sig till den intresserade allmänheten som i och med sitt ökade aktiesparande bör vara intresserade av hur kontrollorganets, det vill säga revisorns, roll förändrats efter Kodens införande.

Ett underliggande syfte är att inspirera till fortsatt forskning inom området vilket gör att resultatet även riktar sig till studenter som läser förslagsvis företagsekonomi på universitetsnivå.

De internationella och nationella uppmärksammade bolagsskandalerna var den främsta orsaken till att en svensk kod för bolagsstyrning infördes.

Av litteratur- samt fallstudierna kan slutsatsen dras att den huvudsakliga orsaken till Kodens införande var de uppmärksammade företagsskandaler som skett såväl internationellt som nationellt. Skandalerna resulterade i att bolagsstyrningen ifrågasattes vilket fick den svenska regeringen att agera. Dock är detta resultat komplext då det i sin tur finns ett antal bakomliggande orsaker till att skandalerna skedde.

Revisorerna hade inte en lika nära relation till styrelsen och företagsledningen innan Koden infördes.

Slutsatsen av detta är att det ökade risken för asymmetrisk information då informationen som lämnade företaget inte var lika detaljerad.

Revisorsrollen har ändrats men framförallt breddats efter att Koden infördes.

Agentteorin visade sig vara en central teori bakom bolagsstyrningen samt vid analys av resultatet från litteratur- och fallstudierna. Två av respondenterna beskrev att de inte upplevde att deras yrkesroll ändras speciellt mycket efter införandet av Koden. Efter intervjuer kan dock slutsatsen dras deras yrkesroll breddats i och med ökat krav på att de besitter tillräcklig kompetens för att granska de finansiella rapporterna samt agera rådgivare i introduceringsprocessen.

Koden har som syfte att göra bolag mer transparenta. I och med att bolagen fått krav på ökad finansiell rapportering minskar obalansen mellan den information företagsledningen har jämfört med den som kommer aktieägarna tillhanda. Dock bör poängteras att informationen aldrig kommer att vara helt i balans. Samtliga respondenter beskrev hur ett företags ledning alltid kommer att besitta mer information än dess aktieägare då ledningen ingår i den dagliga verksamheten.

Det framkom att revisorerna upplever att deras arbete värdesätts högre nu än tidigare. Detta då frågor kring bland annat intern kontroll och finansiell rapportering fått ökat fokus av företagsledningen och styrelsen och numera inte endast är ekonomiavdelningens ansvar.

Revisorsrollen i bolagsstyrningsprocessen har inte ändrats nämnvärt efter revideringen av koden. Rollen har dock breddats ytterligare i och med utökningen av företag som berörs av Koden.

Reviderad kod 2008 verkar ha haft lite inverkan på revisorsrollen och istället fokuserat på att introducera även de mindre publika bolagen i kodprocessen. Från fallstudierna framkom att revisorsrollen inte ändrats efter införandet av reviderad kod 2008. Revideringen har istället inneburit att det blir enklare för företag att tillämpa Koden samt att nu samtliga publika aktiebolag omfattas av den.

Litteraturstudien visade att det skett ett antal förändringar i de regler som berör revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen. Dock är slutsatsen att dessa förändringar inte inneburit några direkta ändringar i revisorers roll utan reglerna i Koden har istället förkortats samt förenklats utan förändring i sak. En del omformuleringar har skett för att tydliggöra och förstärka kraven. Dock visade Lindström & Wandland (2009) att även den reviderade koden inneburit en breddning av revisorers yrkesroll i och med att revisorers rådgivarroll utökats i och med att samtliga publika bolag numera ska tillämpa Koden.

För att återkoppla till uppsatsens huvudfrågeställning som var att undersöka *"Hur revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen ändrats efter införandet av Svensk kod för bolagsstyrning och Reviderad kod 2008?"* så är slutsatsen av studien att revisorers roll ändrats i och med införandet av Svensk kod för bolagsstyrning. Dock är dessa ändringar inte särskilt markanta utan det handlar istället om att revisorsrollen i bolagsstyrningsprocessen breddats. Detta då det numera ställs högre krav på revisorers kompetens inom bolagsstyrning samt att de efter Kodens införande även ska kunna agera rådgivare åt bolag i introduceringsprocessen. Revideringen av Koden om gjordes 2008 påvisade dock inga väsentliga skillnader i revisorers roll i bolagsstyrningsprocessen. En del regler i Koden förkortades och blev tydligare utan förändring i sak.

Konsekvensen av denna slutsats är att revisorer idag åläggs ta ett större ansvar i bolagsstyrningsprocessen vilket ställer högre krav på utbildning och kompetens men framförallt objektivitet. Detta borde i sin tur öka allmänhetens förtroende för svenska börsbolag.

Tillförlitlighet och trovärdighet i resultatet

Då respondenternas svar på de flesta frågorna var överrensstämmande kan slutsatsen dras att resultatet har hög trovärdighet. Dock bör det åter igen poängteras att endast tre respondenter intervjuats. Dessa har utgått från sina egna åsikter och erfarenheter vilket gör att det inte går att generalisera resultatet.

Förslag till fortsatt forskning

Under intervjuerna framkom att ytterligare förändringar av revisorsrollen skett i och med införandet av Reviderad kod 2010. Då denna revidering var så pass ny när denna uppsats skrevs avgränsades den bort. Dock kan det vara intressant att i fortsatt forskning utveckla hur revisorers roll ändrats efter införandet av Reviderad kod 2010. Det kan även vara intressant att undersöka hur Koden påverkat allmänhetens förtroende för revisorers yrkesroll samt för svenskt näringsliv.

Källförteckning

Litteratur och publikationer

- Adams, M. B. 1994. Agency Theory and the Internal Audit. *Managerial Auditing Journal*, 9(8): 8-12.
- Artsberg, K. 2005. *Redovisningsteori – policy och – praxis*. Liber Ekonomi, Malmö.
- Bergström, C., & Samuelsson, P. 2004. En svensk kod för bolagsstyrning. *Ekonomisk debatt*, 5(32): 3-6.
- Brinkmann, J., & Sims, R. R. 2003. Enron Ethics. *Journal of Business Ethics*, 45(3): 243-256.
- Chade, H., & Vera de Serio, V. 2002. Risk aversion, Moral hazard, and the Principal's loss. *Economic Theory*, 20(3): 637-644.
- Ejvegård, R. 2009. *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Hamberg, M. 2004. *Strategic Financial Decisions*. Liber, Malmö.
- Hammarskiöld, P., & Hein, S. 2004 Kommer den nya bolagsstyrningskoden att ge bättre bolagsstyrning och öka förtroendet för näringslivet? *Juridisk Tidskrift*, 5(2): 505-529.
- Keisu, J., & Stattin D. 2009 *Bolagsorgan och bolagsstyrning – En introduktion till organisation, styrning och kontroll i aktiebolag och aktiemarknadsbolag*. Norstedts Juridik. Mölnlycke.
- Kollegiet för svensk bolagsstyrning. 2008.
1. *Svensk kod för bolagsstyrning*.
Tillgänglig: <http://www.bolagsstyrning.se/media/12534/svensk-kod-for-bolagsstyrning-2008-07-01.pdf>
 2. *Jämförelse mellan den tidigare koden och den reviderade koden*
Tillgänglig: <http://www.bolagsstyrning.se/media/21078/kodjamforelse.pdf>
- Kulik, B. W. 2005. Agency theory, Reasoning and Culture at Enron: In Search of a Solution. *Journal of Business Ethics*, 59(4): 347-360.
- Lindstöms, E., Wandland, S. 2009. *Svensk kod för bolagsstyrning - Hur påverkas revisorn?* Handelshögskolan, Örebro universitet. C-uppsats inom företagsekonomi, 15hp
- Sevenius, R. 2007. *Bolagsstyrning*. Studentlitteratur, Pozkal, Polen.
- Svenning, C. 2000. *Metodboken- Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling, Klassiska och nya metoder i IT-samhället*. Lorentz förlag, Eslöv.
- Svernlöv, C. 2008. *Svensk kod för bolagsstyrning- med kommentarer för praktisk tillämpning*. Norstedts Juridik AB, Vällingby.
- Wallerstedt, E. 2009. *Revisorsbranschen i Sverige under hundra år*. SNS förlag, Stockholm.

Yin, R.K. 2003. *Case study research design and methods*. Third edition. Sage Publications, USA

Offentliga tryck

SOU 2004:46 Svensk kod för bolagsstyrning – Förslag från Kodgruppen
SOU 2004:47 Näringslivet och förtroendet - Betänkande från Förtroendekommissionen
SOU 2004:130 Svensk kod för bolagsstyrning – Betänkandet
SOU 2007:56 Revisionsutskott m.m.; Genomförande av 2006 års revisorsdirektiv

Internet

Affärsvärlden (www.affarsvarlden.se)

1. Enron-skandalen pressar svenska revisorer, 2010-04-08
<http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article257558.ece>

Kollegiet för svensk bolagsstyrning (www.bolagsstyrning.se)

1. Historik, 2010-04-13
<http://www.bolagsstyrning.se/koden/historik>
2. Gällande kod för svensk bolagsstyrning, 2010-04-13
<http://www.bolagsstyrning.se/koden/gallande-kod>
3. Om Kollegiet, 2010-04-22
<http://www.bolagsstyrning.se/om-kollegiet>
4. Reviderad kod 2008, 2010-04-22
<http://www.bolagsstyrning.se/koden/reviderad-kod-2008>
5. Bolagsstyrningens utveckling, 2010-05-04
<http://www.bolagsstyrning.se/bolagsstyrning/bolagsstyrningens-utveckling>

Personliga meddelanden

Blom, Eva. Auktoriserad revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Stockholm.
Telefonintervju, 2010-05-12

Ekberg, Peter. Auktoriserad revisor, Deloitte, Stockholm. Personlig intervju, 2010-04-25

Hult, Anders. Konsult, Deloitte, Stockholm. Telefonintervju. 2010-05-14

Bilaga 1: Intervjufrågor

Namn:

Titel:

Yrkesbakgrund (utbildning/ antal år som revisor):

Svensk kod för bolagsstyrning

- Vad skulle Du säga var skälet till att Svensk kod för bolagsstyrning introducerades?
- Beskriv hur din roll som revisor såg ut i bolagsstyrningsprocessen innan Svensk kod för bolagsstyrning infördes?
- Har din roll som revisor förändrats efter det att Svensk kod för bolagsstyrning införts? (Om nej, gå vidare till nästa fråga)
 - På vilket sätt?
 - Har de förändringar i revisorsrollen som Du beskrivit ovan endast varit en effekt av att Koden infördes eller var någon en del av en naturlig utveckling av revisorers yrkesroll?
 - Vad tror Du hade hänt om Koden inte införts?
- Har ditt sätt att arbeta förändrats efter det att Svensk kod för bolagsstyrning införts? (Om nej, gå vidare till nästa fråga)
 - På vilket sätt?
 - Har det förändrade arbetssättet endast varit en effekt av att Koden infördes eller var något en del av en naturlig utveckling av revisorers sätt att arbeta?
 - Vad tror du hade hänt om Koden inte införts?
- Hur ser Du, generellt sett, på den information som ett företags ledning har jämfört med den information som går ut till aktieägarna?
 - Finns det något som skulle behöva förbättras för att få en bättre överensstämmelse?
- Vad ser Du för fördelar med Koden? (Ur ett revisorsperspektiv)
- Vad ser du för brister med Koden? (Ur ett revisorsperspektiv)

Reviderad kod 2008

- Har din roll som revisor förändrats i och med införandet av den reviderade koden och i så fall på vilket sätt?
- Har dina arbetsuppgifter förändrats i och med att den reviderade koden infördes och i så fall på vilket sätt?
- Vad ser Du för fördelar med den reviderade koden?
- Vad ser Du för brister med den reviderade koden?

Är det något Du vill tillägga?

Godkänner Du att ditt namn och företagsnamn används i uppsatsen?

Innan uppsatsen lämnas in kommer Du att få ta del av en sammanställning av intervjusvaren och jag önskar att Du läser igenom denna och återkommer med ett godkännande.